

מדינת ישראל

משרד הממשלה

30

משרד

לשכת פיק"מ

מחלקה

ארים

חבריו

1974-1968

מס. חיק מקורי

161.23

שם

ערים - חברון

ג - 24 / 6501

מס פריט: 1374367
20/03/2013

43.4/50 - 353
02-107-10-01-05

מזהה פיוז:
מזהה לוגי:
כתובת:

מחלקה

לשכת פיק"מ

ירושלים, כ"ב ניסן תשל"ד

14 באפריל 1974

161-23

לכבוד

מר מחמד עלי אלב'עברי,

ראש עיריית חברון

ח ב ר ו נ

כבוד ראש העיר,

חנני מחבבך לאשר קבלת מברקך מיום

. 4.4.74

ראש הממשלה ביקשה ממני להודות לך

בשמה על ברכותיך לחג הפסח. מי יתן

ואיחולייך אכן יתגשמו.

בכבוד רב,

אלי מזרחי

מנהל לשכת ראש הממשלה

העתק סמרי: אלוף ר. ורדי,

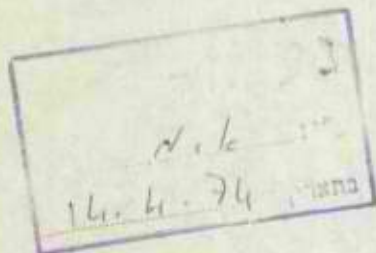
מתאם הפעולה בשטחים.

(נחל חזקיהו)
י. א. א.

תרגום מכרז

4.4.1974

161-23

לכבוד
ראש הממשלה

אני מכרז אותכם בחג פסח שמח.

מי יתן ויהיה זה חג ברכה, אהבה ושלום.

מחמד עלי אלג'עברי

ראש עיריית חברון

STATE OF

NEW YORK

IN SENATE
JANUARY 1, 1900

REPORT OF THE

COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE

AND OF THE

LAND OFFICE

19001 11201 10001

1728 111111 1001 81201

מברק

ט.ד.ט. 1

7

מס'

חותמת בית הדואר

מס' סידורי	מס' מקורי	מס' המלים	בית הדואר המקורי	נשלח		חוראות שירות	נתקבל		מס'
				בשעה	ביום		מ: 1	בשעה	
8	25	21	101	10:00	4				

כביד 248 כמס' - 10101

78:

א. חסן	א. חסן	א. חסן	א. חסן	א. חסן
ע. ע.	ע. ע.	ע. ע.	ע. ע.	ע. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.
מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.	מ. ע.

מברק

ירושלים, כ"ג בניסן תשל"ג
25 באפריל 1973

512-1-1

161-23 ✓

אל : שר הבטחון

אדוני השר,

ראש הממשלה ביקשה ממני להביא לידיעתך העתק
מכתבו של שר המסחר והתעשייה, מר חיים בר-לב, אליה
מיום 2.4.73, בענין הטחלשלות העניינית בנושא חקמתו
של המפעל לפורמייקה בחברון ביזמנו של מר אליהו
טחרוב.

ב ב ר כ ה ,

אלי מזרחי

מנהל לשכה ראש הממשלה במועל

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1950

OF THE UNIVERSITY

CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1950

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

מפלגת העבודה הישראלית

המרכז

לשכת המזכיר הכללי

תל-אביב, ט' באדר א' תשל"ג

ת.ד. 3263, טפ 241351 11.2.73

לכבוד

אלי מזרחי

לשכת ראש הממשלה

י ר ו ס ל י ם

לאלי שלום,

הננו לאשר קבלת מכתבך מיום 31.1.73 בפרוץ
העתקים מחומר נוסף בענין הלונתו של חה"כ דיאב עובד,
ולחודיעך כי יובאו להסומת לבו של מזכיר המפלגה
הח' אהרן ידלין, אחרי שובו מחו"ל במחצית פברואר.

בברכה,

ע/אש/ג

עודד בצר

עוזר מנהל לשכת המזכיר הכללי

WATER RESOURCES DIVISION

WATER RESOURCES DIVISION

WASHINGTON, D. C. 20250

TO :

FROM :

SUBJECT :

REFERENCE :

REMARKS :

On September 1, 1950, the following information was received from the Bureau of Reclamation, U. S. Department of the Interior, regarding the proposed construction of a dam and reservoir on the Colorado River at the mouth of the Grand Canyon, Arizona. The project is being financed by the Federal Government and the State of Arizona. The dam is to be 1,000 feet high and will have a capacity of 1,000,000 acre feet. The reservoir will be 100 miles long and will have a capacity of 10,000,000 acre feet. The project is expected to be completed by 1955.

Very truly yours,

Director

Enclosed are two copies of the report.

ירושלים, ד' באדר השל"ג
6 בפברואר 1973

161-23

אל: מנהל לשכת שר ישראל גלילי

מאת: ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

יוסיטו היקר,

מצ"ב לידועה חשר גלילי, העתקים
ממכתבו של הרב לוינגר אל ראש הממשלה מיום
כב' בשבט השל"ג ומחשבתנו אליו.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

161-23

תקריט, כ"ב
בתשרי תשל"ב
באוקטובר 1972

008623

שר הדתות
ראש הממשלה

הנדון: תוכיר ערביי חברון

אני מאשר קבלת מכתבך מיום כד' בתשרי
תשל"ב (2.10.72).

העברתי למושל יהודה ושומרון העתק מכתבך
בצירוף בקשה להקפיד על צניעות חלבוש של המבקרים
במקרה המכפלה.

עלי להעיר, עם זאת, שכעצומת שנשלחה אליך
מערביי חברון אמנם כלולה, בין השאר, החלונה על
חוסר צניעות בלבוש אך עיקרה היא התנהגותם
הפרובוקטיבית (לדעת המהלוגנים) של המתפללים
היהודיים, המכוונת להפריע להפילות המוסלמית.

משה דיין
שר הבטחון

1913

July 1913

RECEIVED

1913

1913

RECEIVED

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

1913

מדינת ישראל
משרד הבטחון

תאום הפעולה בשטחים

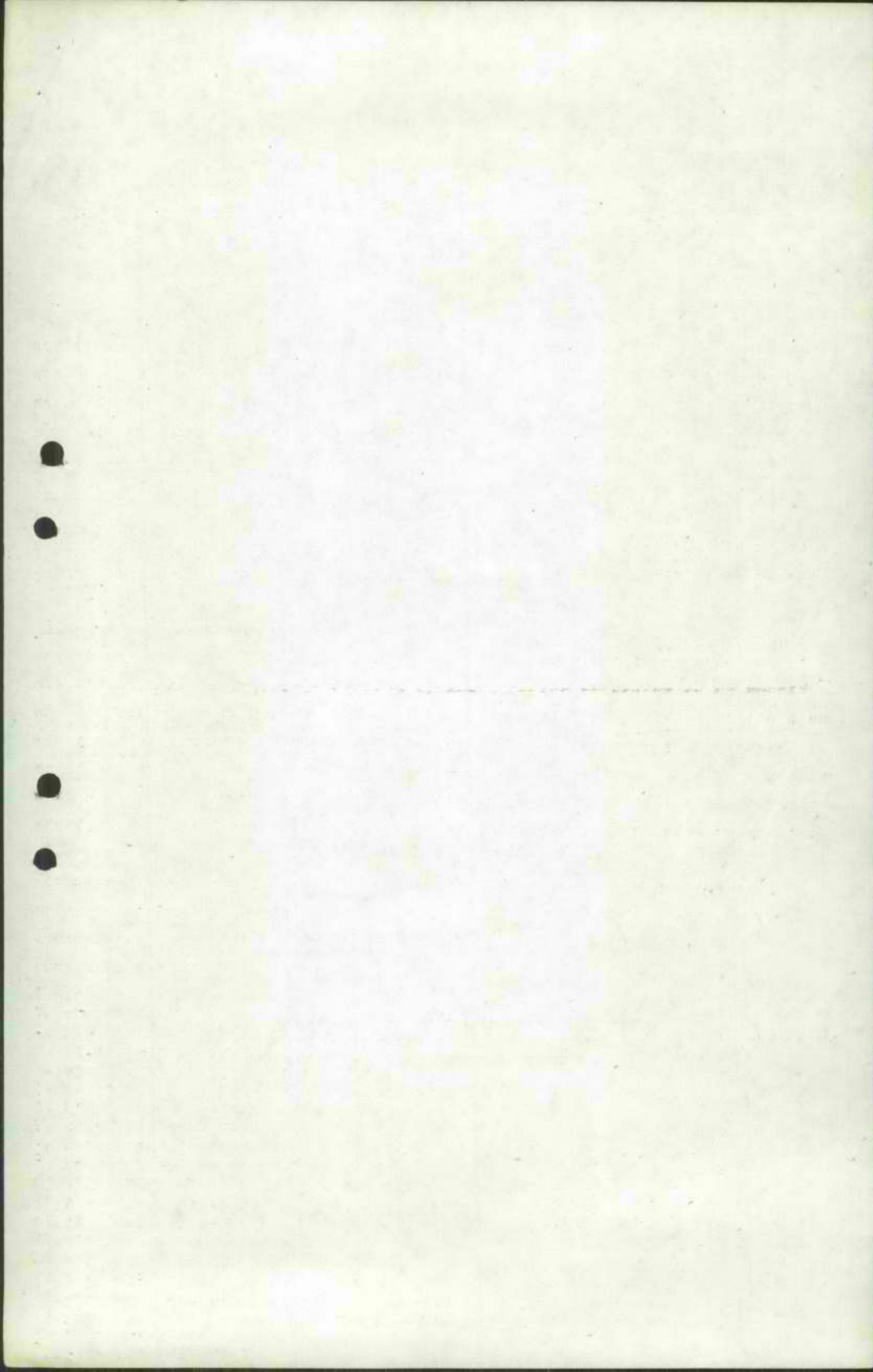
הערות
י"ט תשרי תשל"ג
ספס 72
גמ 27
3141

שר הבטחון
מזכיר צבאי לראש הממשלה

הנדון: מזכיר ערביי חברון לשר הדתות

1. מצ"ב תצלום מזכיר קבוצה מתושבי חברון לשר הדתות בענין מערת המכפלה.
2. כפי שתראה המכתב הוא הרבה יותר חריף וכולל ואינו מתייחס רק לענין הלבוש הכלתי צנוע של הנשים המבקרות במערה (כדברי שר הדתות בעת הדיון בממשלה).

שלמה גזית - תת אלוף

שר חרות

ב"ה ירושלים, כ"ד בחשוון תשל"ג
2 באוקטובר 1972

אל: שר הבטחון

הנדון: שמירת הצניעות במערת המכפלה

קבלתי לפני ימים מספר עצומה מעשרות מערביי חברון
המתלוננים בה בין השאר על הלבוש הבלתי צנוע של
המבקרים במערה ועל כך שהדבר פוגע קשות ברגשותיהם
אני סבור שיש להורות לשומרים במקום שלא להתיר כניסה
בלבוש לא צנוע ואולי כדאי להחקין תקנות בעניין.

בברכה,

ד. ורהפטיג

24. ע/א טג' יר אלזיר-מנהל לשכת הבחירות בן 3-42 היה חבר באחים המוסלמים).
25. עזמי סהבוב-(כותב בקשות בבית"ש בן 35).
26. חסן אחמד הימוני-(לא ידוע).
27. נזמי צלאח-(מורה בבית ספר בן 33).
28. זהרי ראתב ערפה-(מייצר געלים בן 27).
29. ערפה דאוד ערפה-(מייצר געלים בן 30).
30. יעקוב אל הניני-(קצב בן 38).
31. אסער עסילי(חיים בן 40).
32. גב' אנראף יוסף(לא ידוע).
33. ~~האשם-מהמד-האשה-אלא-האשה-שינג-בעל-מרטאה-בן-37~~.
33. האשם צלאח-(לא ידוע).
34. ד"ר מחמד נאצר אלדיף-(רופא שיניים בעל מרטאה בן 37).
35. דאוד אלג'עברי-(עוזר לרוקח בן 35 קרוב של רח"ע).
36. מחמד ע/א גפאר עראוי-(מוכר מערובת בן 27).
37. עזמי שבאני-(לא ידוע).
38. חוסיין עוח'מאן-פעילותאי שאינו עובד כעיונאי, נחשב למשובץ).

13/9/72

תזכיר של חובבי חברון לשר הדתות בענין הפרובוקציות במערת המכפלה

*** **

האדונים החתומים מטה מחקיר חברון העבירו את העצומה דלחלן אל שר הדתות הישראלי. אנו החתומים מטה בשמנו ומטעם החושבים בחברון מביאים בפניכם את הדברים הבאים ביום שבת 9/9/72 כאשר מתפללים מלאו את מובחם הדתית בשעה הצהרית דהיינו החפלה המילת צהרים במערת המכפלה התקיימה הקימו היהודים הפרחחים והפוחזים צעקות, רעש ופזמו בחופים... ששכשו את מהלך התפילה וקראו לכך שלא שחקריאה "אללה הו אכבר" לא נשמעה. הדבר אירע בנוכחות 300 מתפללים כמו כן הטחיעו 15 יהודים את המואזין רמס שלו בשעה שקרא לתפילה זאת כדי למנוע ממנו לקיים את חובתו בהתאם למסע. מעשה הזלזול של היהודים אירע שוב למחרת 10/9/72 והרוחות התלחטו והמחיתות הביעה לשיאת... מתחננות המחפירה כמעט גרמה למעשים שאין לברך עליהם אלמלא כוחות הנשחון וחסי אלוהים.

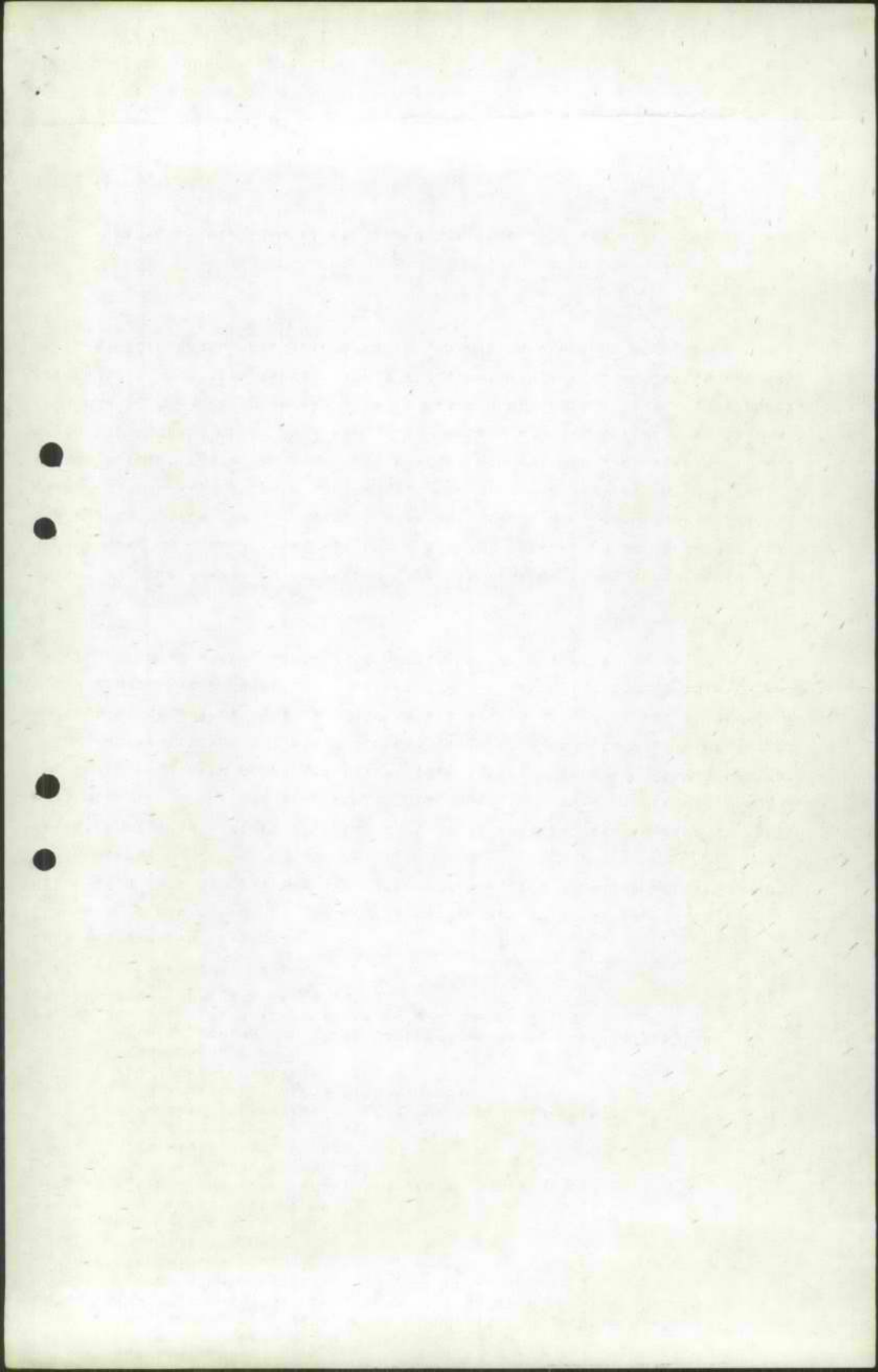
... שר הדתות

כל החקרים אשר אדעה בסעות המכפלה איננה ראשונה מסוגה ולו מנינו את החתומים החפירות חזי היה התזכיר מלא בחן. כג"פ היהודים אל המערס ועריכת תפילותיהם בה הן החפירות החמורות ביותר שכן לא אירע אף פעם בהסמורית שקירותיו של מבנה אחד אכלסו בית כנסת ומסגד בעת ובעונה אחת וכן כניסת היהודים למערה בנעליהם הינה ענין חורג ומביש. וחילו עירומם (הכוונה כנראה לכניסתן של נשים בלבוש לא צנוע-דודי פרחי) דבר שהדתות אגן מסכימות לו שכן הוא עומד בסחירה מוחלטת לקדושת המקום ואיננו מצביע אלא על זלזול.... ענין זה הינו בזיון מעורף סלידה ביחס לתפילות ולברכות אותם הם עורכים. שר הדתות

אנו דורשים לשים קץ לבזיונות אלה ואנו מבקשים להדגיש שהמשכוחם תגרום לתוצאה יותר מאשר גרועה. כמו כן אנו מפילים עליכם את האחריות המלאה למה שעלול לנבוע מתחננות היהודים וזלזולם.

לחלן שמות החתומים על התזכיר:

1. מחמד עמרו - (לא ר"ע דורא, לא ידוע)
2. עבד אלג'ואד אלשכחאוי - (ירקן לשעבר, חיום מחוסר עבודה)
3. רבחי דאוד מסודה - (מח'תאר לשעבר בשכונת קיטון, קיבל רשיון לעבוד בעמאן חיום כותב בקשות בבית המשפט).
4. סקיד עבד זיתון - (לא ידוע).
5. אבראחם עיד אל רמסאן אלח'טיב - (בעל חנות).
6. ד"ר מסחאק שאור - (רופא כללי בן 37 בו דודו של יחיה שאור).
7. חלוקא עלי קואסמה - (מגורש שהוחזר).
8. גאדק קניבי - (מוכר סוכר בן 26).
9. אלחאג' ע/א חלים אלזיר - (ספר בן 48).
10. ח'יוב ג'נידי - (חבר בלשכת המסחר בעל חנויות ספרים בן 60).
11. ע/א ראוף חיסוני - (קצב בן 40).
12. מחמי מתחח - (בעל חנות ספרים בן 50).
13. עלי שאחין - (קצב בן 60).
14. חכמת חמורי - (קופח בן 50).
15. נימר מג'אחד - (ספר בן 37).
16. ד"ר חאמט' ע/א נבי - (בעל מרפאה, רופא כללי בן 45, סבר ב"אחים המוסלמים").
17. עו"ד רשאד חלואני - (מלאמזר בן 60-70 עובד כעו"ד בבימ"ש השרעי).
18. ח'ליל סיאג - (לא ידוע).
19. עזמי זלוט - (לא ידוע).

ה' טו קלו
172

לפי ואם ממלך ישר
בקר בקרב מלך

לפי מלך בן כנען

מלך מלכות

החלוקה הממלכה מחזקת יליד חזקת הממלכה לזכר
המלך, ואם ממלך המלך סוד לקהל קדוש
דבר המלך מלך המלך
(ישיבת ממלכה מלך סוד 19.1.20)

המלך מלך המלך מלך מלך מלך מלך
מלך מלך מלך מלך מלך מלך
מלך מלך מלך מלך מלך מלך
(ישיבת ממלכה מלך סוד 20.1.20)

כל מלך מלך מלך

מלך מלך

מלך מלך

מלך מלך מלך

מלך מלך מלך

מלך מלך

161-23

ס ב ר ק

ירושלים, כ' אלול תשל"ב
30 אוגוסט 1972

לכבוד
ראש הממשלה

אנו אנשי נפת חברון בעיר ירושלים תומכים בכל
ההחלטות שקבלו הנאספים בבית העיריה ביום 24.8.72
ומביעים בזאת גיבוינו לכל האיומים שהופנו לעירנו
ולראש עיריתה השייך ג' עברי.

אנו בעמוד לצידו עד בשיטתנו האחרונה.

ראד' י עלי אלסלאימה
חאמד אבו ח' אלד
מוסא תים
סחמוד אלג' עבה
עבד אלמג' יד מוסא עובדין
עבד אלג' באר פראח
עבד אלרזאק אלשוויכי
עמר עבאני.

161-23

ירושלים, טו' בחשוון תשל"ב
3 בנובמבר 1971

לכב וד
מר צבי שילוח
רח' אצור הצמחים
הרצליה

מר שילוח הנכבד,

ראש הממשלה ביקשתני לאשר בתודה קבלת מכתבך מיום
28.9.71 ואשר את תכנו לקחה לחשומת לבה.

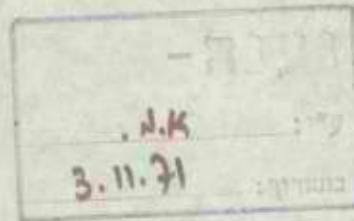
בכבוד רב,

אלי מזרחי
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

העתק סמוי: מר י. שגיא, עוזר השר גלילי (בצירוף העתק) אנא
העבר לבקשת ראש הממשלה לשר גלילי.

ZWI SHILOAH

צבי שילוח

Handwritten notes and signatures in the top left corner, including a circled '5' and some illegible scribbles.

28 בספטמבר 1971

לכבוד
ראש הממשלה
הגב' גולדה מאיר
ירושלים

מכובדתי ראש הממשלה,

מנצל אני את לחיצת ידך בחתונתו של יאשה קאזאקוב, כדי לפנות אליך
בעניין הנראה לי חשוב ביותר.

אולי שמת לב שבחתונה שוחח עמי ארוכות גרישא פייגין. הנושא לשיחתנו
היה התנחלותו שלו בחברון. הוא רוצה בכך, אשתו הצעירה, צברית, מעדיפה
את תל-אביב. הציעו לפייגין ריכוז הכוונת עולי ברה"מ לכפר סבא...

קשירת עולי ברה"מ לחברון יתכן שהיא נושאת בחובה סיכויים גדולים
יותר מאשר התנחלותם כרמת הנוף - בה ההתנחלות תשאר לפי שעה חקלאית
בעיקר. ואידך, חשוב גם לעשות את חברון לריכוזם של אנשים חילוניים,
ולא להטביע עליה מלכתחילה חותם של ישוב דתי. כבודו של הרב לוינגר
במקומו - אך את הישוב יש להשתייך על כלל ישראל. אולם העיקר הוא -
להציג בפני עולי בריח המועצות אתגר התנחלות שהוא בהישג ידם.

למטרה זו יכול גרישא פייגין להוות סמל. התנחלותו בחברון עשויה
לעבור כזרם חשמל בין עולי ברה"מ ולעורר אמביציה גדולה של השתתפות
במפעל בעל משמעות היסטורית.

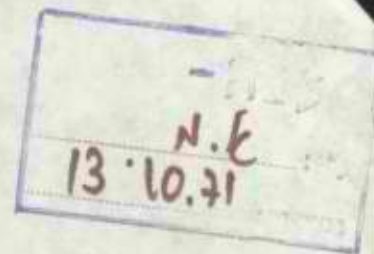
בברכה שנה טובה,

Handwritten signature of Zvi Shiloah.

(2)

161-23

מתנחלי חברון
חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

חברון, ז' תשרי תשל"ב

(26/9/71)

לכבוד
הגב' גולדה מאיר
ראש הממשלה
ירושלים.
כבוד ראש הממשלה,

בסימן טוב ובמזל טוב לעם ישראל כולו הגענו לקרית ארבע.
שמחתנו גדולה וקשה להגדירה במלים. הגנו מזמינים את כב' להשתתף
בשמחתנו ולהתארח אצלנו בימים הקרובים.

כעת לאחר מעברנו הגנו מבקשים שהממשלה תחלים על הקמת
מועצה מקומית. משרד השיכון מעוניין להקים גוף מנהל (צוות הפעלה
של משרד השיכון) והגנו מתנגדים לכך בכל תוקף.

יכולנו לארגן את החיים הצבוריים במשך שלש שנים ובתנאים
קשים ואין אנו זקוקים לגוף אשר יארגן לנו את החיים בתנאים
נורמליים כמו כן ענינו מוסדות של המתנחלים מאות משפחות ומספר
רב של בעלי יזמה. במידה רבה הודות לפעולות אלה הוקמו 250
הדירות ואזור התעשייה - דבר המעיד על כושרם של המתנחלים לנהל
את החיים הצבוריים בעצמם.

אי לזאת הגנו מבקשים שכב' ראש הממשלה תפעל ובהקדם למען
הקמת מועצה מקומית בחברון.

כמו כן בבקש מכב' ראש הממשלה לקבל אותנו לשיחה בענין זה.

בכבוד רב,
ובברכת גמר חתימה טובה וחג שמח

מזכירות מתנחלי חברון

10.31.51

SECRET
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL
CONFIDENTIAL

תשל"א
1971

הקריה, י"ב בניסן
12 באפריל

שר הבטחון

[Handwritten signature in blue ink]

02794 / ק

161-23

[Handwritten notes in blue ink: "י"ב", "ט"ו", "ח"א", "ל"א"]

ראש הממשלה

הנני מאשר קבלת מכתבך מיום 31.3.71
בענין הכללת ישיבת חברון בהסדר "כרם ד'
יבנה".

הוריתי לפעול בהתאם לאמור במכתבך.

בברכה,

משה דיין
שר הבטחון

[Handwritten signature in blue ink]

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL

RECEIVED
JUL 1 1961

100-100000

CG-101

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED

DATE 08-22-01 BY SP-6 BJS/MLL/STP
EXCEPT WHERE SHOWN OTHERWISE, ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED

DATE 08-22-01 BY SP-6 BJS/MLL/STP

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE

OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D.C. 20530

224558

ירושלים, ה' בגיטן תשל"א
31 במרס 1971

161-27

אל : שר הבטחון

הנדון: המל"ח ישיבת חברון בהסדר כרם דיבנה

שקלתי את פניות מתנהלי חברון להכליל את הישיבה בחברון
בהסדר "כרם דיבנה" מאחר וישיבת זו מהווה אחד היסודות לקיומה
של קריית-אבנע.

חריני להודיעך כי החלטתי כי ישנה הצדקה לכלול את
הישיבה בחברון בהסדר "כרם דיבנה" לגבי 50 תלמידים. רק לאחר
קבלת מספר זה בדון בדבר הנדלת המספר בגבול חמישים נוספים,
ואודה לך את תורה על קביעת הסדורים המתאימים.

ב ב ר כ ה,

נולדה מאיר

101-30

ירושלים, י' בניסן תשל"א

5 באפריל 1971

161-23

לכבוד

ה"ה - פרופ' ראובן ירון, ככר מגנס 6, ירושלים
פרופ' בנימין אפנהיימר, רח' צ' רניחובסקי 30, ירושלים

אדוניי נכבדים,

בהמשך לשיחותינו הטלפוניות, הריני לאשר קבלת התזכיר
שהעברתם לראש-הממשלה ביום 8.2.71 בעגין הרחבת ההתיישבות
בהברון. התזכיר הוכא לעיונה של ראש-הממשלה.

כפי שמסרתי לפרופ' אפנהיימר, חיפשו ראש-הממשלה עם נציגות
של סתיישבי הברון ביום 21.4.71 לדיןן מקיף ככל השאלות שהמתישבים
ימצאו לנכון להביא בפניה, לרבות, בודאי גם שאלת הרחבת ההתיישבות
בהברון.

ב ב ר כ ה ,

אלי מזרחי
סגן-מנהל לשכת ראש-הממשלה.

אמ/חל

42-131

ירושלים, א"א אדר חשל"א
(26.2.1971)

לכבוד
גב' גולדה מאיר,
ראש ממשלת ישראל,
לשכת ראש הממשלה,
הקריה,
ירושלים

גב' מאיר הנכבדה,

ביום י"ג בשבט (8.2.) שלחנו אל כב' הזכיר בענין
הרווחה ההתיישבות בחברון. התזכיר היה חתום על ידי כשלושים
מלומדים ואנשי ציבור. עד היום לא קבלנו תשובה.
בהתחשב עם חשיבות הבעיה ודהיפותה, נהיה אסירי
תודה לכב' אם חואילי לקבל לשיחה בסוגיה זו ארבעה או חמישה
מן החותמים.

בכבוד רב,

ח' נ"ו / אל"ם
[Signature]

בנימין אופנהיימר,
רח' צ'רניחובסקי 30,
ירושלים

ראובן ירון,
ככר מגנס 6,
ירושלים

ירושלים, כ"ח בשבט תשל"א
23 בפברואר 1971

161-23

אל : מנהל לשכת שר השכון

מאת: סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

רצ"ב מכתב החתום ע"י חוגים המקורבים לאנשי
ארץ-ישראל, מיום י"ג בשבט תשל"א, אל ראש הממשלה.

אנא הבא המכתב לידיעתו של שר השכון.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

לח/אכ

בית הדואר - ירושלים
המברקה

11 - 1786

16:50

161-23

1010067 189 יר יר
ירושלים 17 11 1520

האש הממשלה הגב גולדה מאיר הקריה ירושלים

הננו מבקשים לזרז הפגישה לדיון בעניינים הדחופים
בברכה ובתודה

מתנחלי חברון

תל אביב

TELEGRAM

ירושלים, א' בטבת תשל"א
29 בדצמבר 1970

161-23-1

א ל : שר המשפטים

מאה : מנהל לשכת ראש-הממשלה

הנדון: בקשה לרישום אמדת "קרית ארבע" לחברון

ראש-הממשלה ביקשתני להעביר אליך את העתק מכתבו של
עו"ד אליקים העצני אליה מיום 15.12.70 על צירופיו, בדבר
בקשתו לרישום אמדת "קרית ארבע" של מתחלי חברון.

הגב' מאיר מבקשת את חוות דעתך בנושא הנדון.

ב ב ר כ ה ,

שמחה דיניץ.

מצ"ב: המכתב על צירופיו.

15 בדצמבר 1970

לכבוד
הגב. גולדה מאיר
ראש הממשלה
משרד ראש הממשלה
הקריה
ירושלים

גברת ראש הממשלה הנכבדה,

1. הנני מתכבד לצרף כאן מסמכים אלה:

- א. נוסח התקנות של אגודת "קרית ארבע";
- ב. מכתב אל מושל חברון ובו בקשה לרישום האגודה;
- ג. תשובת חת אלוף גזית כי אין הדבר בסמכות המושל;
- ד. שאלתי, בסמכות מי הדבר נתון;
- ה. צילום מכתבו של חת אלוף גזית, המציע לי לפנות אל כב'.

2. אי לכך הנני מפנה בזאת אל כב' את בקשת מרשי להורות למושל, או לגרום לכך שמי שמוסמך לכך יורה למושל, לרשום את האגודה כחוק.

3. עד כמה שידעתי מגעת אין כרגע בנמצא בשטחים המשותפים כל סמכות שלטונית לכד מן העיריות והשלטון הצבאי. רישום של אגודה בוודאי שאינו שייך לתחום סמכותה של עירייה, ואף אין זה רצוי שיהיה.

במידה והממשלה תראה לנכון לפניה לכונן לגבי חבלי יהודה והשומרון, (או-בינתיים-העיר חברון) רשות או סמכות אזרחית יהודית לטפול בבעיות הרישוי והרישום השונות של יהודים (שבוודאי תלכנה וחברנה במשך הזמן), הרי מן הראוי שהדבר ייעשה, ובתכיפות.

THE PROBLEM

There is a problem
of the kind which
is not a problem
at all.

There is a problem
of the kind which
is not a problem
at all.

There is a problem
of the kind which
is not a problem
at all.

1. There is a problem of the kind which is not a problem at all.
2. There is a problem of the kind which is not a problem at all.
3. There is a problem of the kind which is not a problem at all.
4. There is a problem of the kind which is not a problem at all.
5. There is a problem of the kind which is not a problem at all.
6. There is a problem of the kind which is not a problem at all.

There is a problem of the kind which is not a problem at all.

There is a problem of the kind which is not a problem at all.

ברם, כל עוד לא נעשה הדבר נראה לי, בכל הכבוד, שאין מנוס
מלהורות למושל הצבאי למלא את הפונקציות הדרושות.

מרשי, מהנחלי חברון, מתקשים יום יום להתקשר התקשרויות
משפטיות בנות תוקף מהעדר רישום בגוף משפטי. על כן אודה לכב'
מאד אם תראה פנייה זו כדחופה.

בחודה מראש על חשומת הלב,

ובכבוד רב,

(-)

אליקים העצני, עו"ד

העתק: חת אלוף גזית
תאום הפעולה בשטחים
משרד הבטחון
הקריה
תל-אביב

..12

and, in fact, the only one of its kind in the world.

It is a very rare and valuable specimen, and is one of the most important in the collection.

It is a very rare and valuable specimen, and is one of the most important in the collection.

It is a very rare and valuable specimen, and is one of the most important in the collection.

It is a very rare and valuable specimen, and is one of the most important in the collection.

It is a very rare and valuable specimen, and is one of the most important in the collection.

ירושלים, כ"ז בתשרי תשל"א
27 באוקטובר 1970

161-23

לכבוד
סד עוזי כהן
מנהלי חברון
ת.ד. 25
חברון

א.י.א.

הריני לאשר קבלת מכתבך מיום י"ד תשרי תשל"א
אל ראש הממשלה.

עם שובה של ראש הממשלה מהו"ל יובא הענין
בפניה להכרעה ועוד בודיעכם.

בכבוד רב,

אלי מזרחי
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

לח/אכ

מתנחלי חברון

חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

ב"ה יד תשרי תשל"א

חברון, תבת דאר 25

לכבוד
הגב' גולדה מאיר
ראש הממשלה
ירושלים

שלום וברכה,

לאור תכנו של המכתב המצורף, נבקש מאד
לקבוע לנו פגישה לדיון בעניין הנ"ל.

בכבוד רב

ענזי כהן
מזכיר

UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE

OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY FOR TECHNICAL ASSISTANCE

WASHINGTON, D. C. 20250

OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY FOR TECHNICAL ASSISTANCE

RECEIVED
OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY FOR TECHNICAL ASSISTANCE
WASHINGTON, D. C. 20250
JAN 11 1961

WASHINGTON, D. C. 20250

RECEIVED
OFFICE OF THE ASSISTANT SECRETARY FOR TECHNICAL ASSISTANCE
WASHINGTON, D. C. 20250
JAN 11 1961

WASHINGTON, D. C. 20250

WASHINGTON, D. C. 20250

WASHINGTON, D. C. 20250

מתנחלי חברון

חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

ב"ה יום ד' י"ד תשרי תשל"א

חברון, תבת דאר 25

לכבוד
הגב' גולדה מאיר
ראש הממשלה
ירושלים.

כבוד ראש הממשלה,

גדולה השמחה למראה תחילת הבניה בקריה היהודית בחברון.
חלומות ותקוות הופכים למציאות ומתממשים לעיננו. לדעתנו, היקף
הבניה המתוכנן ל-250 יחידות דיור יכול לשמש כצעד ראשון בלבד
לתנופת פתוח והרחבה של עיר יהודית בחברון.

כיון שקיים הרצון ליישב את חברון והממשלה הוכיחה במעשים
שזה רצונה, יש לתת את הדעת על תכנית אב להרחבת הקריה מעל
ומעבר למה שתוכנן עתה.

עיון קל במפת חברון והסביבה מבהיר לנו שהקריה מוקפת
משלש הרוחות ביישוב ערבי, פרט לכוון צפון ומעט בכוון מערב.
שומה על הממשלה ישראל לתכנן את המשך עבודות הפתוח והבניה בכוון
זה, ויפה שעה אחת קודם. אם לא יעשה הדבר בהקדם, קיימת סכנה
מוחשית שהשכונה היהודית בת 250 המשפחות תהפך מובלעת זעירה
בתוך היישוב הערבי.

גדולה הקוֹתנו לראות ישוב יהודי גדול חי את חיינו בעיר
האבות, ובידי ממשלתנו נמצאים הכלים הדרושים לממוש תקוה זו.

בכבוד רב

עוזי כהן

המזכיר

העתקים: מר יגאל אלון ס"ה.
מר משה דיין שר הבטחון.
מר גלילי משרד ר"ה.
מר שרף שר השכון.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

Published Weekly, except during the
months of December and January

Subscription Price, \$5.00 per Annum in Advance

Editor

Dr. J. C. Thompson

Chicago, Ill.

Published by

The American Medical Association

535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.
Entered as Second-Class Matter, October 3, 1917, under
Post Office No. 384, at Chicago, Ill., under special
permission of the Post Office Department. Acceptance
for mailing at special rate of postage provided for in
Section 1103, Act of October 3, 1917, authorized on
March 1, 1918.

Postage paid at Chicago, Ill., and at additional mailing
offices. This publication is mailed at the special rate
provided for in Section 1103, Act of October 3, 1917.

Subscription orders, notices of change of address,
and all correspondence should be sent to the
Editor, The American Medical Association, 535 North
Dearborn Street, Chicago, Ill. Single copies may be
ordered from the nearest newsdealer or from the
Association.

Copyright, 1918, by The American Medical Association

Printed by

The American Medical Association

Chicago, Ill.

Published by

The American Medical Association

535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Subscription Price, \$5.00 per Annum in Advance

Single Copies, 15 Cents

161-23

ירושלים, ג' בתמוז תש"ל
7 ביולי 1970

אלו השר י. גלילי

בהמשך לספורך על השיחה עם שר הבטחון בדבר
הבעיות המסוכנות בנושא חברון. לקראת ראשית העבודה
בשטח במרקטורים, אבקשך לזמן את השרים משה דיין וזאב
שרף כדי לחפש דרך להתקדם בכצוע כפי שהדבר נעשה
בענין רכוז הקרקעות בטש-עציון, תוך המנעה מקסימלית
מהסתבכויות משפטיות ומדיניות.

בברכה,

נולדה מאיר

22-15

ירושלים, כה' באייר תש"ל
31 במאי 1970
161-23

אל: מר י. אבנר - שגרירות ישראל בווינגטון
מאת: סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

הנדון: מחאות על ההתנחלות בחברון

... מצ"ב העתקי שני מכתבים שהגיעו לראש הממשלה מארה"ב
נגד ההתנחלות בחברון.

נודה לכם על מהן תשובות מחאימות לכותבים.

ב ב ר כ ה,

שמואל שילה

161-23

7

5 ישיבה ע"א (26 במאי 1970):

שאלות ותשובות
מ. סנה

ש א י ל ת ה מס' 1060

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר הבטחון

ביום כ"ה באדר ב' תש"ל (2 באפריל 1970):

נודע ברבים, כי ראש עיריית חברון, השייך מוחמד עלי
אל-ג'עברי, פנה אל המושל הצבאי בבקשה לקבל רשיון לעריכת
כנס נכבדים מיישובי הגדה.

הילכך הנני לשאול:

- א. הנכונה הידיעה על פניית ראש עיריית חברון למושל
הצבאי בבקשה רשיון לעריכת כנס נכבדים?
- ב. האם ניתנה חשובה על בקשה זו, ומה תוכנה?
- ג. האין לראות בעצם היוזמה להחכנסות חוקית ולהתארגנות
פוליטית של חושבי השטחים המוחזקים סימן לנטיית
הידברות עם מדינת ישראל?

תשובת שר-הבטחון ס. דיין לשאלתה מס' 1060:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: נאמר והוסבר לראש

העיריה כי בקשתו לעריכת כנס למטרות התארגנות פוליטית סחייבת
אישור מדיני של ממשלת ישראל - ועליו לפנות בענין זה לראש הממשלה.

לשאלה 3: חוששני כי מוקדם מדי

לתת פרוש כה אופטימי לדבר זה.

אחרי כן - אב.

ישיבה ע"א - 26.5.70
שאלות ותשובות
מ. דיין

לפני כן אם

א.ב.

שאלה נוספת לחבר-הכנסת סנה.

היו"ר ר. ברקת:

משה סנה:
(סק"י)

אני מבין שלא היתה כאן בעיה מיוחדת

של יכולת ההידברות בין שר הבטחון וראש הממשלה. מדוע לא נתן שר הבטחון
תשובה בהתייעצות עם ראש הממשלה?

ראש עיריית חברון, ג'עברי, פנה

שר הבטחון מ. דיין:

לנציגת ראש הממשלה בעניין זה. הוא

הופנה לראש הממשלה, ואמנם - התקיימה פגישה בין ראש עיריית חברון

ג'עברי לבין נציג ראש הממשלה בעניין זה.

ירושלים, טז' באייר תש"ל
22 במאי 1970
161-23

לכבוד
מזכירות מהנחלי חברון
ח.ד. 25
חברון

א.נ.,

הנני מחברך לאשר קבלה מכתבכם מיום כט' בניסן
תש"ל אל ראש הממשלה.

כפי שידוע החליטה הממשלה על הקמת 250 יחידות
דיוור בחברון ובצועה של החלטה זו הופקד בידי משרד
השכון. הואיל וכן מוצע שתעלו את הבעיה שעליה
כתבתם במכתבכם בפני שר השכון, שמשרדו מופקד על
בצוע ההחלטה.

בברכה רבה,

שמואל שילה
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

RECEIVED
JAN 12 1961
101-101

101-101
JAN 12 1961
101-101

101-101

101-101
JAN 12 1961
101-101

101-101
JAN 12 1961
101-101

101-101

101-101
JAN 12 1961
101-101

מתנחלי חברון

חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

חברון, תבת דאר 25

ב"ה כ"ט ניסן תש"ל

לכבוד

ראש הממשלה

משרדי ראש הממשלה *

ירושלים.

ג. נ.

בפגישתנו ביום החמישי שעבר עם מר ש. פלג,
הממונה מטעם משרד השיכון על תכנית 250 יחידות
הדיור בחברון, שמענו שעומדים לגשת לבניה בעוד
3-5 חודשים.

לפני שלושה חדשים, בערב החלטת הממשלה על
הקמת 250 יחידות הדיור, אמר לנו תת אלוף שלמה
גזית שהתחלת חלק מהבנינים תהיה מיד לאחר ההחלטה
כדי שנוכל להעביר לשם את חלק מהמשפחות כבר לקראת
התחלת שנת הלימודים או לכל המאוחר לקראת החגים,
נדמה לנו שחשוב- גם מבחינת המתנחלים הקיימים,
גם מבחינת המשפחות המחכות לעליה וגם (ובעקרה!)
מהצד המדיני- להעביר חלק מהמשפחות למקום המיועד
בזמן הקרוב ביותר.

לכן נודה לכם תפעלו למען הקמת חלק מיחידות
הדיור וסיומן עד התאריך הנ"ל. ידועים לנו הקשיים
הכרוכים בכך - אך נדמה לנו שלמרות זאת חשוב
לעמוד במשימה.

בכבוד רב

ובתודה מראש

י. א. כ.

מזכירות מתנחלי חברון.

griff

MINUTES

OF THE

MEETING OF THE

BOARD OF DIRECTORS

HELD AT
THE OFFICE OF THE
SECRETARY
ON

1. The Board of Directors met on the 10th day of October, 1970, at the office of the Secretary, to conduct business.

2. The Board of Directors, upon motion and vote, approved the minutes of the meeting held on the 10th day of October, 1970, at the office of the Secretary.

3. The Board of Directors, upon motion and vote, approved the report of the Secretary for the month of October, 1970.

4. The Board of Directors, upon motion and vote, approved the report of the Treasurer for the month of October, 1970.

5. The Board of Directors, upon motion and vote, approved the report of the Secretary for the month of October, 1970.

6. The Board of Directors, upon motion and vote, approved the report of the Treasurer for the month of October, 1970.

הכנסת

241

ירושלים, א' באייר תש"ל
7 במאי 1970

161-23

אל : מר שמחה דיביץ, מנהל לשכת ראש הממשלה

סאת: אורי רדאי, מזכיר ועדת החוץ והבטחון

הגדרון: ישיבת הועדה בנושא ההתנחלות בחברון

יו"ר הועדה הרבני לבקשן להסדיר עקרונית
עם סגן ראש הממשלה מר אלון, את הופעתו בפני
הועדה, בעקבות הבעת רצונה של ראש הממשלה שהוא
ישתתף בדיון בנושא ההתנחלות בחברון.

לאחר שתאשר לבן את הסיכום העקרוני נפנה
אנו אליו לתאום הישיבה ב-19.5.

בברכה,

אורי רדאי
מזכיר הועדה

ועדה
16/5/70
17/5/70
18/5/70

13/5/70

88873

אורי רדאי

ירושלים, יד' באדר ב' תש"ל

22 במארס 1978

161-23-1

אל: מר ח. ישראלי, מנהל לשכת שר הבטחון

מאת: טגן מנהל לשכת ראש הממשלה

הנדון: מערת המכפלה

מצ"ב העתק מכתבו מיום 8.3.70 של עו"ד
א. העדני אל ראש הממשלה בדבר העדר מקומות ישיבה
למתפללים יהודיים במערת המכפלה.

הודענו לכותב כי מכתבו הועבר לשר הבטחון
מאחר והמכתב דן בנושא הנמצא בתחום אחריותו של
הממשל הצבאי.

ב ב ר כ ה,

שמואל שילה

אליקים העצני, משור עורנידין

E. HAETZNI, LAW OFFICE

ELYAKIM HAETZNI, ADVOCATE
MOSHE LEVRAN, ADVOCATE

10, MIKVE-ISRAEL ST., TEL-AVIV
2nd FLOOR • PHONE 611609

אליקים העצני, עורנידין
משה לברן (למניסט), עורנידין

רח' מקוה ישראל 10, תל-אביב
קומה ב' • טלפון 611609

תל-אביב, 8 במרץ 1970, TEL-AVIV.

לכבוד
הגב. גולדה מאיר
ראש הממשלה
משרד ראש הממשלה
הקריה
ירושלים

ראש ממשלה נכבדה,

הנני מחבד לפנות אליך בזאת בשם מרשי, ה"ה חיים-קלייב
סיימנס, גרשון אלינסון ויצחק בן חברון, שלשתם ממחנולי חברון,
בענין מערת המכפלה.

מרשי מתפללים במערה באופן קבוע בשבתות, (ולעתים בלתי
מזומנות בימי חול). מר בן-חברון אף מוליך למערה בימי חול את
אביו הישיש, המתגורר עמו בביתו.

מרשי - ועמם כלל המתנחלים וכן מאות ואלפים מחוץ לחברון
המגיעים למערה לשם תפילה ומתפללים בה בימות החול - סובלים קשות
מהעדר כל כסאות או ספסלים במערה.

העדר זה אינו מקרי, כי אם על פי פקודת הממשל הצבאי.
יתר על כן: שומרי הבית הערביים (אשר בידיהם נתונים הפקות והשליטה
המלאה עד היום הזה) הקפידו לסלק את כל השטיחים והמחצלות בכל אותם
חצרים שבתוך הבנין, שבהם מותרת הגישה ליהודים.

מצב זה מכביד מאד על מרשי - ועל כלל המתפללים - משתי בחינות:

- א. מפאת ההשפלה, האישית והלאומית, הנגרמת להם;
- ב. מפאת הטבל הגופני המכביד על התפילה.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET
NEW YORK 19, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

כבוד ראש הממשלה - י ר ו ש ל י ם

המצב הזה מהווה גם אפלייה ברורה בהשוואה למתפללים הערביים, המשתמשים כמנהגם בשטיחים ובמחצלות, ואלה מצויים להם בשפע.

ארשה לעצמי להצביע בפניך, ראש ממשלה נכבדה, על חוקי ישראל והכרזות שונות מטעם ממשלת ישראל בהם מובטחים גישה חפזית, חופש הפולחן והעדר כל אפלייה במקומות הקדושים - לכל הדתות. השאלה, האם דבר זה אינו חל גם לגבי היהודים, כמעט ונשמעת כקנטרנית, ואין לי כל כוונה לקנטר. אין גם מפלט מן האנלוגיה לגבי הכותל המערבי, בו היתה אסורה הישיבה על היהודים בתקופת המנדט, איסור שסמו יצא לשימצה.

אי לכך הנני פונה בזאת בבקשה להורות למושל הצבאי בחברון להתיר הכנסת כסאות וספסלים למערת המכפלה, וכי המושל יעשה מיד את התיסורים הדרושים לכך עם מרשי ו/או עם נציגות מתנחלי חברון.

צר לי להוסיף, כי קבלתי הוראות ממרשי לפנות לבית הדין הגבוה לצדק בירושלים כאם בקשה זו (שאינה הראשונה) לא תיענה.

בכבוד רב
ובהוקרה,

א. העצני, עו"ד

הערה

סגן אלוף עופר בן דוד
בית הממשל הצבאי בחברון.

THESE ARE THE RESULTS OF THE TESTS CONDUCTED ON THE
MATERIALS SUBMITTED FOR ANALYSIS.

THE RESULTS OF THE TESTS CONDUCTED ON THE
MATERIALS SUBMITTED FOR ANALYSIS
WERE AS FOLLOWS: THE MATERIALS
WERE FOUND TO BE OF A HIGH
QUALITY AND TO BE SUITABLE
FOR THE PURPOSES FOR WHICH
THEY WERE SUBMITTED.

THE RESULTS OF THE TESTS CONDUCTED ON THE
MATERIALS SUBMITTED FOR ANALYSIS
WERE AS FOLLOWS: THE MATERIALS
WERE FOUND TO BE OF A HIGH
QUALITY AND TO BE SUITABLE
FOR THE PURPOSES FOR WHICH
THEY WERE SUBMITTED.

THE RESULTS OF THE TESTS CONDUCTED ON THE
MATERIALS SUBMITTED FOR ANALYSIS
WERE AS FOLLOWS: THE MATERIALS
WERE FOUND TO BE OF A HIGH
QUALITY AND TO BE SUITABLE
FOR THE PURPOSES FOR WHICH
THEY WERE SUBMITTED.

Page 1 of 1
Date: 10/10/10
Page 1 of 1

THE RESULTS OF THE TESTS CONDUCTED ON THE
MATERIALS SUBMITTED FOR ANALYSIS
WERE AS FOLLOWS: THE MATERIALS
WERE FOUND TO BE OF A HIGH
QUALITY AND TO BE SUITABLE
FOR THE PURPOSES FOR WHICH
THEY WERE SUBMITTED.

ירושלים, יד' באדר ב' תש"ל
22 במרס 1970

161-23-1

לכבוד
עו"ד אליקים העדני
רחל מקור ישראל 10
ח ל - א ב י ב

א.נ.א.

נחקשתי לאשר בחודה קבלת מכתבך מיום
8.3.70 אל ראש הממשלה בענין העדר מקומות ישיבה
במקרה המכפלה למתפללים יהודים.

מאחר ונושא מכתבך נוגע לממשל הצבאי -
העברנו אותו לשר הבטחון שבתחום אחריותו נמצא
גוף זה. אני מניח שתקבל תשובה ישירה מנציגי
משרד הבטחון.

בכבוד רב,

שמואל שילה
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

לרב 31

ראש המטה

הגב' ג' מאי

בהקדמה נכתב, להלן
בהקדמה וצבוריה' ע"ש

ע"ש / י"ג / אשכנז

יוסף גולדשמידט
סגן שר הפנים

ירושלים

לע"פ חז"ל 3

לח"כ 3' 1-2

31 וא"כ

ירושלים, כ"ז באדר א' תש"ל
5 במרס 1970

לכבוד
מר יוסף גולדשמידט
סגן שר הפנים
משרד הפנים
ירושלים.

מר גולדשמידט הנכבד,

ראש-הממשלה בקשה להורות לך על שהאלת לשלוח אליה,
בעקבות ביקורה בגוש עציון, את החבורה מפרי ערך "שבעה
לילות בחברון".

הגב' מאיר עיינה בחבורה ומצאה אותה מלאה ענין. היא
מקריבה על כן מאד שמצאת לנכון לשחף אותה בדברים שכתבת.

בברכה רבה,

שמחה דיניץ
מנהל לשכת ראש-הממשלה.

שד/חל

שבֿעה לילות בחֿבֿרון

מאת יוסף גולדשמידט

ההסתדרות הציונות העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
ירושלים, יום העצמאות תשכ"ט

עיתורים ועיצוב - צבי שטיינר • כל הזכויות שמורות
נדפס בדפוס מרכז, ירושלים
בהשגחתה של הוצאת הספרים של הסוכנות היהודית לארץ-ישראל
Printed in Israel, 1969

לִישָׁעָה, בָּעֵז וְנִלְעַד יִצְחָק
שֶׁהֵנָּה הַיּוֹם בְּנֵי שָׁבַע, שֵׁשׁ וּשְׁתַּיִם

שְׁבַעָה לַיְלֹת בְּחֶבְרוֹן

בַּיָּמִים הָהֵם – וְהָעוֹלָם עָצַר אֶת נְשִׁימָתוֹ בְּצַפְיָה.
וְעַל שׁוֹם מָה עָצַר הָעוֹלָם אֶת נְשִׁימָתוֹ?
עַל דְּבַר עִם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל –
עַל מָה שִׁקְרָה כָּכָר
וְעַל מָה שִׁקְרָה עֵתָה.

הָרַבָּה דְּבָרִים גְּדוֹלִים קָרוּ בְּעוֹלָם
בְּשָׁנִים הַקּוֹדְמוֹת לְאוֹתוֹ יוֹם שָׁאֲנוּ מִדְּבָרִים בּוֹ –
בְּנֵי אָדָם הִתְחִילוּ לַחְיוֹת עַל הַיָּרֵחַ
וּלְחַקֵּר אֶת אוֹצְרוֹתָיו,
תַּחֲנוּת מַחְקָר רַבּוֹת נִקְבְּעוּ בְּחֻלָּל הַחִיצוֹן
וּמִשָּׁם חִקְרוּ אֶת סוּדוֹת תֵּבֵל הַגְּדוֹלָה.
בְּכַדּוֹר הָאָרֶץ יָדְעוּ עֵתָה לְזַקֵּק אֶת אוֹצְרוֹת הַזָּהָב הַנִּמְסָּים בְּמֵי הָאוּקֵינוֹס
וּלְמַדּוֹ לִיצֹר אֲכָל דֵּי צֶרֶפֶס שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאָדָם,
וְעוֹד הָרַבָּה הָרַבָּה דְּבָרִים כְּאֵלֶּה –
אֲךָ לֹא עַל אֵלֶּה הִיָּתָה הַתְּמִיּהָ וְהַפְּלִיאָה,
כִּי כָכָר הִתְרַגְּלוּ לִרְאוֹת חֲדָשׁוֹת כְּאֵלֶּה
מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עַל מַסְכֵּי הַטְּלוּזִיָּה.

הַפְּלֵא וְהַצְפִּיָּה הָיוּ עַל יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כִּי דְבָרִים גְּדוֹלִים אָרְעוּ –
מִקְרֹב וּמִרְחוֹק וְרִמּוֹ יְהוּדֵי הָעוֹלָם אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתָם.
שָׁקֵט שִׁקְטָה הָאָרֶץ רַחֲבַת הַיָּדִים מִן הַלְּבָנוֹן וְעַד גְּבוּל מִצְרַיִם,
מִן הַיָּם וְעַד אֶרֶץ רְאוּבֵן גֵּד וּמִנְשָׁה אֲשֶׁר מַעֲבָר לִירְדֵן.
שְׁלוֹם לָהּ מַסְכִּיב עַל כָּל גְּבוּלוֹתֶיהָ,
וּבִפְנִים – רוּחַ גְּדִיבָה שֶׁל אֲהָבָה וְאַחֻזָּה, שְׁלוֹם וְרַעוּת בֵּין כָּל בְּנֵי הָעָם –

ודבר התורה נשא על כל שפתיים.
 אוירה של כסופים גדולים וצפיה,
 מעין דמדומי חמה של ערבי שבתות וחגים הקדושים אפפה את הצבור.
 ומפה לאון לחשו זה לזה:
 מתי יבוא המשיח –
 היום? מחר? עתה בודאי יבוא –
 ויחד עם עם ישראל
 כל העולם עצר את נשימתו.

הלילה הראשון

ויהי היום –
 ובחברון העיר נתקיימה אספה גדולה.
 תושבי העיר – היהודים והשכנים הערביים,
 האכרים ובעלי המלאכה,
 בני הישיבה הקדושה ורבניה –
 איש מהם לא ידע על כך ולא ראה את באי האספה,
 כי בחשכת לילה נתקיימה, באולם הגדול מעל למערת המכפלה.
 אור יום בהיר כקרני השמש מלא את האולם
 – אך זהרו של האולם לא נראה בחוץ – – –
 לא בבת אחת באו כי אם בזה אחר זה, והכרוז הזמין כל אחד מהם.
 הכרוז היה אחד ה"מתמידים" משיבת חברון הקדושה,
 אשר נהרג בחברון על קדוש השם בידי פורעים בשנת תרפ"ט;
 ומיום ששפך את דמו על כבוד התורה לא משה נשמתו מחברון.

קרא הכרוז:

יבואו חברינו הקדושים, בני גוש עציון האמיצים,
 בני כפר עציון, משואות יצחק ועין צורים – – –
 ונכנסו בחורים, גברים ונשים, בלבוש עובדי אדמה פשוטים,
 רובים בזרועותיהם, כתמי דם על לבושם,
 ועיניהם נוצצות באור הנבירה והאמונה.

ושוב קרא הקרוז:

יבואו מורי, רבתי וחברי, בני הישיבה הקדושה שבחברון –
ובאו רבנים ולומדי תורה, צנועים ונלהבים לתורה הקדושה,
זה מחזיק חמש, זה גמרא וזה שלחן ערוך.

ואמר הקרוז:

יבואו בני החצר שבחברון –
ר' אליהו מני וחבריו, ור' גרשון מקיטוב,
גיסו של רבי ישראל בעל שם טוב –
ונכנסו לאולם חכמים לבושי כבוד שחכמתם האירה פניהם
והתייצבו ליד בני ישיבת חברון.

והקרוז המתין רגע והרהר, ואחר כך קרא:
יבוא רבי בנימין בן-יונה מטודלה, התיר הגדול –

ושוב הפסקה קצרה – עד שנשמע שוב קולו של הקרוז:
יבוא נעים ומירות ישראל, משיח ה',
מלכנו דוד בן-ישי בית הלחמי –
והנה צעד ובא איש צעיר, אדמוני עם יפה עינים,
זר זהב ככתר על ראשו, ובשמאלו כנור.
עמדו כלם בשקט והביטו – מי עוד זמן לקאן –

וקרא הקרוז:

יבואו נא האבות הקדושים,
אברהם, יצחק ויעקב.
רחש עבר באספה, הזדקפו כלם לקראת בואם של האבות –
וכשנכנסו לאולם אברהם, יצחק ויעקב גבר האור שמלא את המקום
וכל הבאים השתחוו ארצה,
ורק דוד מלך ישראל נגש ונשק את שולי בגדיהם.

פֶּתַח אֲבָרָהֶם אָבִינוּ וְאָמַר:

בְּרוּכִים אַתֶּם לֵה' בְּנֵי וּבְנֵי בְנֵי,
קְרוֹבִים וְרַחוּקִים, רְעִים וְאֹהֲבִים בְּנֵי אֵל חַי!
בְּרוּכִים בְּנֵי יִצְחָק וְנִכְדֵי יַעֲקֹב,
בְּרוּךְ דָּוִד בֶּן-יִשִׁי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל,
וּבְרוּכִים בְּנֵי כָל מַאֲת הַדּוֹרוֹת הַנֹּאסְפִים אֶתְנוּ –
לְשָׁעָה טוֹבָה בְּאַתֶּם לְכָאן.

הִנֵּה, שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ וְקוֹל הִגִּיעַ לְאָזְנוֹנוּ,
כִּי פָקַד ה' אֶת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
עֲדָרִים עֲדָרִים חֹזְרִים וּבָאִים בְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ
מִכָּל אֲרָצוֹת תְּבֵל אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן,
שֶׁהִבְטִיחַ ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם לִי וּלְזֶרְעִי –
וְעוֹד מַעֲט יָבוֹא הָאִישׁ מִבְּנֵי דָוִד, וְצִמַּח שְׁמוֹ,
וְהוּא יִשְׁלִים אֶת הַמְּלָאכָה וְיַחְזִיר עֲטָרַת עַם יִשְׂרָאֵל לְיִשְׁנָה.
וְהִנֵּה קִרְאָנוּ אֶת כָּלְכֶם לַעֲת כְּזֹאת כְּדִי שְׁנַתּוּהָ לָנוּ דֶּרֶךְ
אֵיךְ גִּלְדָּה לְקִרְאָת הַיָּמִים הַבָּאִים,
אֲנוּ נֹאמְרֵי חֲבֵרוֹן, מִי בַחֲיֵיו וּמִי בְּמוֹתוֹ.
הָבוּ עֲצָה בְּמָה נִקְדֵּם פְּנֵי בֶן-דָּוִד אֲשֶׁר בָּא!

וְהִנֵּה יָצָא אֶחָד מִבְּנֵי גוֹשׁ עֲצִיּוֹן מִבֵּין בְּנֵי קְבוּצָתוֹ,
הַשְׁתַּחֲוָה לִפְנֵי אֲבָרָהֶם אָבִינוּ וְאָמַר:

אֲדוֹנָנוּ אֲבָרָהֶם, אֵל נָא יַחֲשֹׁב לִי הַדָּבָר לְזִדּוֹן,
אִם אֶפְתַּח בְּדִבְרֵי תְשׁוּבָה לְשִׂאלָתְךָ, אִפִּי כִּי בֶן הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן אֲנִי –
אֵךְ זֹאת עֲצָתִי:
נַעֲלֶה נָא בְּפָנֵי מַלְכֵנוּ וּמְשִׁיחֵנוּ אֶת קוֹרוֹת עֵירֵנוּ חֲבֵרוֹן –
מִה קָרָה בָּהּ, וּמִי חַי כָּאן, מִה הִיָּה גּוֹרְלָנוּ.

שָׁאֵל רַבִּי בְנִימִין בֶּן-יִזְחָה מְטוּדָלָה:

וְכִיצַד רוֹצֶה אַתָּה לְהַעֲלוֹת אֶת קוֹרוֹת עֵירֵנוּ בְּפָנֵי מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ?
הֲאֵם עַל מְגִלַת-סֵפֶר אַתָּה חוֹשֵׁב, כִּיּוֹמֵן מִסְּעוּתִי שְׂרַשְׁמִתִּי בְּשַׁעֲתוֹ?

ובטָרם עָנָה הַבְּחֹר בַּעַל הַהֲצָעָה,
 הַשִּׁיב צָעִיר הָאֲבוֹת, יַעֲקֹב בֶּן-יִצְחָק, וְאָמַר:
 טוֹבָה הַהֲצָעָה, וּמִן הַדִּין שֶׁנִּחְבַּר סֵפֶר חֲבֵרוֹן.
 אֶךְ רַבִּים אָנֹכִי וּמְדוּרוֹת וּזְמָנִים שׁוֹנִים אֲנִי וּנְפֻשִׁים כָּאֵן,
 וְעֵדֶן אֵין אֲנִי מְכִירִים הֵיטֵב זֶה אֶת זֶה –
 לָכֵן נִקְבַּע תַּחֲלָה שְׁנִפְגֹּשׁ כָּאֵן כְּמֹה פְּעָמִים,
 וּבְכָל פַּעַם יִסְפָּר אֶחָד מִתְּקוּפָתוֹ...
 הֲרִי תַחֲלֵת הַשְּׁבוּעָה הַיּוֹם –
 נִקְבַּע לָנוּ שְׁנִפְגֹּשׁ בְּכָל אֶחָד מִשְׁשַׁת יְמֵי הַשְּׁבוּעָה
 וְנִשְׁמַע בְּכָל יוֹם פָּרָק אֶחָד –
 וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט נִהְיָ כָּאֵן יָחַד בְּצוֹתָא בִּקְדֻשָּׁה וּבִטְהָרָה,
 לְאַחַר שְׁשִׁלְשֻׁלַת הַמַּעֲשִׂים מִיָּמֹת הַשְּׁבוּעָה
 תֵּאָחֵד אֶת כָּל הַדּוּרוֹת מֵעַבְרָ לְזִמְנָ וּלְמָקוֹם.
 אֲכֹן, כֵּן נַעֲשֶׂה – הַסִּכִּים אֲבָרֶהֶם אֲבִינוּ.

הַלֵּילָה הַשְּׁנִי

וַיְהִי בַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וַיִּפְתַּח זִקְנֵי הָאֲבוֹת, אֲבָרֶהֶם, וַיִּסְפָּר:
 זְכוֹר אֲזָכֹר אֶת יְמֵי נַעֲוִירִי בַּעֲבֹר הַנְּהָר
 בְּטָרָם אֲדַע אֶת ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, וּבְטָרָם יָבוֹא אֵלַי דְּבָרוֹ –
 גַּם אֲזִידַעֲנוּ עַל חֲבֵרוֹן הָעִיר שְׁבָאֲרֵץ כְּנַעַן,
 כִּי דוֹמָה שְׁמִזְמָן שֶׁהִתְיַשְׁבוּ בְּנֵי-שֵׁם בֶּן-נֹחַ הַצַּדִּיק בְּחֶבֶל אֲרֶץ זֶה,
 וּלְפָנַי שְׁבָנִי-כְנַעַן כְּבָשׁוּהוּ מִיָּדֵיהֶם –
 נִבְנְתָה עִיר זֹאת, וַיֵּצֵא שָׁמָּה בְּכָל הָעוֹלָם.
 וְאֵלַי הָיוּ הַתַּחֲלוּתִיָּה בִּסְבִיבָהּ הַזֹּאת
 עַד אֲשֶׁר חֲבָרוּ יָחַד אַרְבַּע עִירוֹת סְמוּכוֹת –
 זוֹוְהִי חֲבֵרוֹן – הַנִּקְרָאת גַּם קְרִית אַרְבַּע.
 וְכַאֲשֶׁר בָּאתִי לְאֲרֶץ כְּנַעַן בְּמִצְוֹת הָאֵל
 וְכַאֲשֶׁר הָאִיר עָלַי חֲסֵדוֹ וְאַהֲבָתוֹ לִבְחֹר בִּי וּלְקַבְּלֵנִי לַעֲבוֹדָתוֹ,
 וְהַבְּטִיחַ לִי לְהִרְבוֹת וְרָעִי וּלְתַת לוֹ אֶת אֲרֶץ כְּנַעַן –

משוטט הייתי מצפון לדרום, ושוב לצפון, מן ההר עד לנגב -
 ובימי הרעב הגדול עד ארץ מצרים הגעתי -
 ועברתי את חברון ובנותיה פעמים רבות.
 היום נדמה לי שמן השעה שנתגלתה לי העיר
 ונתגלה לי נופה בפעם הראשונה -
 נמשכתי אחריה, ולא ידעתי על שום מה.
 נכון הדבר שהכל נמצא כאן -
 הרים וסלעים שאויר צח וצונן נושב עליהם,
 בקעות פוריות שאדמתן יפה לגדולי השדה ולעצי פרי,
 מעינות יוצאים בבקעה ובקור
 ומטר השמים מצמיח עשב טעים למאכל כבשים ועזים.
 אמנם גם בצפון הארץ, בסלמה של צר,
 ראיתי שבני אדם עסוקים -
 בנכוש בשעת הנכוש, בעדור בשעת העדור,
 והאדמה נותנת את יבולה -
 ובכל זאת, באדמת חברון חשקה נפשי -
 ואיני יודע עד היום משום מה.
 אולי מפני שאבינו הראשון, יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא,
 טמון באדמה זו יחד עם בת-זוגו שהיא אם כל חי,
 או מפני שנמשכתי אחרי מקום מנוחתי אני -
 אל מערת המכפלה אשר בשדה עפרון החתי,
 אשר קניתי אחוזת עולם לי ולזרעי עד היום הזה.

כאן נדם אברהם - זרם הזכרונות גבר עליו.
 מן היום הנכחי רחפה נפשו על מרחבי הזמן
 של אלפי השנים ועשרות הדורות -
 ברגע זה נסקרו כלם בסקירה אחת,
 והוא ידע ביום הזה את פתרונם של רחשי לבו בעבר הרחוק,
 שבהם היה טמון הזרע של קורות הדורות שבאו אחרייו
 חזון זרמי המעשים כבש את רוחו -
 ובסערת המית לבו שקע את פניו בידיו.

דומיה שָׁרָה בְּאוֹלָם, אֵךְ לֹא דוּמְיָהּ שֶׁל מְבוּכָה.
 לֹא אָמַר וּדְבָרִים הִבִּינוּ כָּלֵם אֶת גִּדְּל הָרַגַע וְנִדְמוּ –
 וּבְצַעֲדִים מְדוּדִים נָגַשׁ הַבְּחוּר מִכֶּפֶר עֲצִיּוֹן
 אֶל אֲבֵרָהָם הַשְּׁקוּעַ בַּחֲזוֹנוֹ,
 כָּרַע לִפְנֵיו עַל בְּרָכְיוֹ וְנָשַׁק אֶת שִׁפְתַּי מֵעִילוֹ.

הַיְדֻקָּף אֲבֵרָהָם וְהַמְשִׁיךְ:

שְׁנַיִם רַבּוֹת הָיָה בֵּיתִי בַּחֲבֵרוֹן זו, אִם כִּי לֹא בַּהֲמָשָׁךְ אֶחָד.
 בֶּן-אָח הָיָה לִי וְלוֹט שְׁמוֹ,
 אֲשֶׁר חֲנֻכָּתִי אֲצִלִּי וְגִדְלָתִי בְּבֵיתִי אַחֲרֵי מוֹת אָבִיו.
 קוּיָתִי שִׁיְהִיָּה לִי לְבֵן וְיִלְךְ בְּדַרְכִּי.
 אֵךְ לֹא כֵן הָיָה הַדָּבָר.
 בְּגִלְל אֲהַבְתָּ הָעֶשֶׂר עֹזֵב אוֹתִי וְהַתְּשִׁיב בְּסָדוּם
 וּכְבוֹד גִּדּוֹל עָשׂוּ לוֹ בְּעִיר הָאֲמֻלָּה הַהִיא,
 אֵךְ לְבִסּוֹף הָצַרְךָ לְבָרַח מִשָּׁם
 וְכָל רְכוּשׁוֹ הִשְׁאִיר אַחֲרָיו.
 עַל הָרִים אֵלֶּה הַסּוֹכְבִּים אֶת הָעִיר שֶׁל הַיּוֹם
 עֲמָדָה אִזְ חֲבֵרוֹן,
 וְעַל הָרִים אֵלֶּה עֲמָדָתִי לְהַתְּפַלֵּל אֶל שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ
 שִׁי־צִיל אֶת סָדוּם וְשֹׁאֵר עָרֵי הַכֶּכֶר –
 אִם נִמְצְאוּ שָׁם חֲמָשִׁים, אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה,
 אַרְבָּעִים – – – וְאִפְלוּ עֲשָׂרָה צַדִּיקִים,
 אֵךְ לֹא – לֹא נִמְצָא שָׁם אֶלָּא לוֹט בֶּן-אָחִי,
 וְהוּא נִצַּל מִמַּהֲפַכַת סָדוּם עִם שְׁתֵּי בָנוֹתָיו בְּלָבָד.
 תִּפְלָתִי לֹא נִתְקַבְּלָה –
 אֲבָדָן אֲכֹרֵי יָרֵד עַל רֹאשֵׁי הַחוּטָאִים הָאֵלֶּה,
 וּבְעֲמָדִי לְמַחֲרַת שׁוֹב בְּמָקוֹם תִּפְלָתִי
 וְהִשְׁקַפְתִּי עַל פְּנֵי סָדוּם וְעִמּוּרָה אַחוּתָה –
 וְהִנֵּה עָלָה קִיטוֹר הָאָרֶץ כְּקִיטוֹר הַכֶּכֶשֶׁן.
 וְגַם גּוֹרְלוֹ שֶׁל לוֹט הָיָה רַע וָמָר, אֵךְ כִּי נִצַּל מִמּוֹת –
 וְהַבוּשָׁה עַל שְׁנֵי הַכְּשָׁלוֹנוֹת הָאֵלֶּה גִּרְשָׁה אוֹתִי מִן הַמָּקוֹם

וירדתי אל ארץ פלשתים — — —
אבל חברון לא שחררה אותי.
עשרים וחמש שנים חייתי בה, וכאן בא לי אשרי הגדול —
פה ילדה לי שרה את יצחק בני —
והנה חזרתי, ויצחק בן עשרים וחמש שנה.
צפינו לשלוח, לנחת ולענג בהצלחת יצחק —
אך האלהים רצה אחרת:
כאן נסה אותי האלהים נסיון קשה על דבר יצחק, בני יחיד,
נסיון אשר עוד מעט ושברני —
ואמנם שרה העדינה והאצילה — האם האוהבת —
היא נשברה באמת,
ולא ראיתי עוד בחיים בשובי מהר המוריה.
אתם חושבים שבכסף עובר לסוחר קניתי אדמה זאת —
השדה והמערה אשר בו —
באותם ארבע מאות שקל כסף, שדרש ממני עפרון החתי —
לא ולא! אמנם רכשתי, ואמנם שלמתי כסף,
אך קנה קניתי את אדמת חברון
בחי שרה אשתי אשר טמנתי כאן,
וגם אותי צייתי לקבר במערה זאת —
וכן עשו בבוא יומי יצחק וישמעאל בני.
אכן, אהבתי את חברון עירי — בחיי ובמותי,
ובה אקים לתחייה בעת שיעלה לרצון
לפני אדון כל העולמים.

ראו כלם כי תם ספורו של אבינו אברהם,
אך לא נשלם עוד מעשה היום,
כי עתה קם ממקומו דוד בן-ישי, נעים ומירות ישראל
לקח את הכנור בידו ושר במנגינה שקטה —
"כי וזכר את-דבר קדשו —
את-אברהם עבדו".
כך פעם אחת בקולות ערבים ומתוקים,

וְכָךְ פַּעַם שְׁנִיָּה, בְּהָרִימוּ קוֹלוֹ מְעַט –
 וּפֹה וְשָׁם שִׁתַּף אֶת עַצְמוֹ אֶחָד הַמְסֻבִּים,
 וְכָךְ פַּעַם שְׁלִישִׁית –
 וְעַתָּה קָמוּ כָלָם וְהִקִּיפוּ אֶת אֲבֵיהֶם אַבְרָהָם וְשָׂרוּ כָלָם –
 "כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ
 אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ".

הַלֵּילָה הַשְּׁלִישִׁי

וַיְהִי מִמַּחֲרַת, שׁוֹב הַתְּכַנְסוּ כָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה בְּאוֹתוֹ הָאוֹלָם
 בַּחֲשֻׁכַת הַלַּיְלָה, אֵךְ בְּאוֹר בְּהִיר חוֹךְ –
 הַפַּעַם נָתְנוּ כָלָם עֵינֵיהֶם בְּבַחֲרֵי הָאֲבוֹת,
 יַעֲקֹב־יִשְׂרָאֵל בֶּן־יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם,
 שְׂדֵמוֹת דְּיוֹקָנוֹ חֲקוּקָה לְמַעֲלָה – תַּחַת כֶּסֶּא הַכְּבוֹד,
 שִׁמְשִׁיף אֶת סִפּוֹר הַמַּעֲשִׂים שֶׁהִתְחִיל בּוֹ אַבְרָהָם בַּיּוֹם הַקּוֹדֶם.

פָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר:

בְּרָשׁוֹת אָבִי יִצְחָק וּבְרָשׁוֹת אָבִי וְקִנִּי אַבְרָהָם –
 אֲדַבֵּר גַּם אֲנִי בְּכְבוֹדָהּ שֶׁל חֲבֵרוֹן עִירָנוּ.
 לֹא בֶן־חֲבֵרוֹן אָנֹכִי, וְלֹא נָפַל בְּגוּרְלִי לַחַיּוֹת בְּהָ רֵב יָמַי וּשְׁנוֹתַי –
 יָדוּעַ לְכָלָם מָה עָבַר עָלַי וְעַל רֹאשִׁי –
 מְעַט וְרַעִים הָיוּ שְׁנֵי חַיִּי
 וְלֹא הִשִּׁיגוּ בְטוֹכָהּ אֶת יָמַי שְׁנֵי חַיִּי אֲבוֹתַי.
 בְּחֲבֵרוֹן גִּרְתִּי כְּשִׁלְשִׁים שָׁנָה בְּלִבָּד
 מִחוּץ מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁחִייתִי עָלַי אֲדָמוֹת.
 אֲבָל שָׁנִים אֵלֶּה הֵן הֵן שְׁנוֹתַי הָעֶקְרִיּוֹת בְּאַרְץ כְּנָעַן,
 שֶׁהִבְטִיחַ ה' לְאֲבוֹתַי וְלִי פַעַם אַחֲרֵי פַעַם.
 בָּאתִי לְחֲבֵרוֹן כְּבֶן מֵאָה שָׁנָה,
 עֵיפִי וְיָגַע מִטְּלֹטוֹלֵי הַדֶּרֶךְ, מִרְדִּיפוֹת וְהַשְּׁפָלוֹת,
 וְאַחֲרֵי שֶׁאַבְדֵּתִי אֶת רַחֵל, אֲשֶׁתִּי אֲהוּבָתִי –
 עָשָׂרִי וְתִקְוָתִי הָיוּ בָנִים וּבְנֵי בָנִים – שֶׁהָיוּ הִסּוּד לְבֵית יִשְׂרָאֵל.

בָּאתִי אֶזְכָּרוֹן וְנִשְׁמַתִּי לְרוּחָהּ – כִּי בָאתִי הַבֵּיתָה אֶל בֵּית אָבִי,
וְשָׁלוֹם הָיָה בֵּין עַשְׂוֹ אָחִי וּבֵינִי.

הוּא בָּנָה לּוֹ אֶת מַמְלַכְתּוֹ בְּדָרוֹם, בְּהַר אֲדוֹם,
וְאֲנִי קָרִיתִי לְבָנוֹת אֶת אֶרְצִנוֹ, אֶרֶץ כְּנָעַן,
בְּעִזְרַת הַבָּנִים וּמִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם, כָּלֶם צָעִירִים וְנַמְרָצִים.

כֹּךְ בָּאתִי לְחִבְרוֹן – אֶךְ רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלִב־אִישׁ –
וְאִיךְ יָכַלְתִּי לִשְׁכַּח אֶת דְּבָרֵי הַגְּבוּאָה הָעֲתִיקָה
שֶׁנֶּאֱמָרוּ לְאָבִי וְקִנִּי אֲבֵרָהֶם:

”יָדַע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם
וְעֹבְדוֹם וְעֲנֹו אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה” –

— — — וְעֵצָה ה' הִיא תִקּוּם.

וְכֵאן בְּחִבְרוֹן הָיְתָה כָּל הָעֲלִילָה, מִתְחַלֶּתָּה וְעַד סוֹפָה –
כֵּאֵן נִפְרַדְתִּי מִיֹּסֵף בֶּן־רַחֵל אֹהֲבֹתִי, יוֹסֵף יָלַד שְׁעָשׂוּעִי.

נִפְרַדְתִּי מִמֶּנּוּ, כִּאֲלוֹ הוֹלֵךְ הוּא מִלִּפְנֵי לִימִים אַחֲדִים,
וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי מִשְׁלַחַנו מִלִּפְנֵי בְּנוֹת הָאֱלֹהִים,
וְשֶׁלֹּא אֶרְאֶנּוּ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, עַד בּוֹא עֵת דְּבָרוֹ הַקְּדוֹשׁ –
וְאֲנִי וְכָל בֵּיתִי יֵרְדּוּ מִצְרָיִמָּה,

כְּדָבָר ה' אֶל אֲבֵרָהֶם בְּבִרְיָתוֹ הַגְּדוּלָּה וְהַקְּדוּשָׁה,
בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים.

וְאַמֶּנֶם עוֹד פַּעַם אַחַת חֲזַרְתִּי אֲנִי לְחִבְרוֹן,
כְּאֲשֶׁר הִבִּיאֹנִי לְקִבְרֵי אֲבוֹתִי –

אֲבָל בְּנֵי כָלֶם וְנִשְׁאָרוּ בְּמִצְרַיִם עַד אֲשֶׁר פָּקַד ה' אֶת עַמּוֹ,
לְהוֹצִיאֵם מִשָּׁם וּלְהַנְחִילֵם אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת.

עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים אֲרַכּוֹת עָבְרוּ בֵּין שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה,
יוֹם שְׁלוּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנִי

וְיוֹם רִדְתִּי אַחֲרָיו לְרֹאוֹתוֹ בְּגִדְלָתוֹ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם –
שָׁנִים שֶׁל מַסָּפָד וּבְכִי, שָׁנִים שֶׁל יִסּוּרֵי נַפְשׁ בְּלִתֵּי פוֹסְקִים,
שְׁבָהֶם נִתְיַסְרְתִּי הֵן בַּיּוֹם הֵן בַּלַּיְלָה, בְּהִקִּיץ וּבַחֲלוּם –
אִיךְ, אִיךְ יָכַלְתִּי לַעֲשׂוֹת כְּדָבָר הַזֶּה,

לְשַׁלַּח אֶת יוֹסֵף אֶל אָחִיו?
 וְכִי לֹא יָדַעְתִּי אֶת שְׁנֵאתָם, וְכִי לֹא יָדַעְתִּי אוֹתָם בְּאַפָּם וּבַעֲבָרָתָם?
 וְאִיךָ טָחוּ עֵינֵי מִרְאוֹת וּכְיָצַד זֶה בִּקְשָׁתִי מִמֶּנּוּ:
 "לֵךְ-נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשִּׁיבֵנִי דָּבָר?"
 רַק ה' בְּשָׁמַיִם יוֹדֵעַ אֶת צַעְרֵי וְרָגְשֵׁי אֲשַׁמְתִּי,
 וְרַק בְּתֵם כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים יָדַעְתִּי וְהִכַּרְתִּי,
 כִּי לַשּׁוֹא הָיָה כָּל סִבְלִי – וְלֹא הָיִיתִי בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל טְרוֹף
 כִּי אִם כְּלִי בִידִי אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים – וּבְשִׁלְיחוֹתוֹ שִׁלַּחְתִּי אֶת יוֹסֵף.

עוֹמֵד הוּא לִפְנֵי כַּבִּיּוֹם הַזֶּה, יוֹסֵף מַחְמַד עֵינֵי,
 וְהוּא בֶן שִׁבְעַת עָשָׂרָה שָׁנָה כְּאֲשֶׁר אִמַּרְתִּי לוֹ:
 "הֲלוֹא אָחִיךָ רוּעִים בְּשִׁכְם, לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם".
 וְהוּא, הַחֶכֶם וְהַפֶּקֶח, יָדַע בְּיָדָאִי מַה פְּרוֹשׁ הַדָּבָר,
 אֲבָל עֲנִית צְדִיקִים עָנָה לִי "הִנְנִי" – וְלֹא עוֹד.
 חֲמוּר טוֹב וְחֹזֶק חֲבִשְׁתִּי לוֹ,
 וְשֶׁק מְלֹא דְבָרִים טוֹבִים לוֹ וּלְאָחִיו הַעֲמַסְתִּי עָלָיו,
 וְגַם חֲלִיפוֹת בְּגָדִים עֲבוּרוֹ לֹא חָסְרוּ לוֹ
 וְכַךְ הִלַּכְתִּי אִתּוֹ לְלוֹוֹתוֹ כְּבֵרֶת אֶרֶץ, כְּמִנְהַגְנוּ.

וּבְאוֹתָם הַיָּמִים שָׁכְנָה הָעִיר חֲבֵרוֹן עַל הָהָרִים – לֹא כְמוֹ הַיּוֹם הַזֶּה –
 וְאֵלּוּ דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ לְצַפּוֹן, לְשִׁכְם,
 עֲבָרָה לְרִגְלֵי הָהָר בְּעַמֶּק, הוּא עַמֶּק חֲבֵרוֹן.
 רַק יֵצְאוּ מִשְׁעָרֵי הַחֲצָר אֲמַר הוּא לִי, הַבֵּן הָאֱהוּב:
 "אֲבֹא, אֵל נָא תִטְרִיחַ אֶת עֲצָמֶךָ,
 הָרִי מִכִּיר אֲנִי כָאֵן כָּל אָדָם,
 וְכָל אָדָם מִכִּיר אוֹתִי וּמִכְבֵּד אוֹתִי בְּגִלְלָה,
 וְהָרִי מִכִּיר אֲנִי גַם כָּל שְׁבִיל וְכָל שַׁעַל אֲדָמָה,
 וְחַיִּשׁ מִהָר אֲהִיָּה בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֶל הָאֲחִים –
 לָמָּה לָךְ לְהִתְעַיֵּף, וְלָמָּה לָךְ לָרֶדֶת בְּהָר אִתִּי,
 וְאַחֲרֵי כֵן תָּשׁוּב וְתַעֲלֶה לְבִדְדְךָ?"
 וְכֵה מְדַבֵּר הוּא אִתִּי מִפְּעַם לְפַעַם, וְדוֹאֵג שֶׁלֹּא אֶכְבֵּיד עַל עֲצָמִי –

אבל אני לא יכלתי להפרד ממנו והלכתי עוד ועוד,
עד אשר הגענו לעמק, אל פרשת הדרכים.

מה דברנו באותם רגעים אחרונים?
לא מה שהיה ראוי לדבר אלו ידענו את אשר לפנינו,
כי לא ידענו –

ולא דברים של מה בכך כדרך הבריות,
כי כל שיחותי עם הבן הזה

סובבות היו על דברי חכמה וגעם ארחות חיים;
וכששאלני פעם אחרי פעם למה אני הולך אתו,
הסברתי לו מצות הלווה שאנו נוהגים לקימה,
כדי שגלך בדרך החסד כפי שצוה ה' לאברהם.

הוא ספג דברים אלה אל תוכו, וגם אחרי תם עשרים ושתים השנים
הזכיר הוא לי אותה שיחה במצות לווה –

שכרה הטוב מאת ה' למקימים אותה וענשה למי שמזניחה.

כך, בחברון זו, הקדמתי את גלגל גורלנו,

כאן סבלתי וכאן השיגתני הבשורה הגדולה:
"עוד יוסף חי"

ובאותו רגע נשמט מעיני צעיף העורון

וראיתי את כל חליות השרשרת מן הראשונה ועד האחרונה, ואמרתי:

"רב עוד יוסף בני חי –

אלכה ואראנו בטרם אמות".

כך עומדת חברון לפני – עיר הגורל לעמנו ישראל.

עד כאן היו דברי יעקב-ישראל.

ועתה, שוב קם דוד בן-ישי וכנורו בידו – והוא שר:

"מי יתן מציון ישועת ישראל –

בשוב ה' שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל".

וגם היום השתלבו במהרה שאר בני החבורה בשיר

ובשניה ובשלישית השמיעו יחד בהתלהבות קדושה –

"יגל יעקב ישמח ישראל".

הלילה הרביעי

והנה בלילה הרביעי באו כלם בנפש חפצה
וישבו איש במקומו אשר היה כבר רגיל בו.
אך הפעם לא קם אחד מן החבורה לספר
והביטו כלם אל אברהם אביהם שידריכם בעצתו.
ואברהם שאל:

מי יגיד לנו היום את קורות עירנו
אחרי ששמענו אתמול את דברי יעקב?
הלא אתה הוא זה, בני דוד, אשר חי כאן אחרינו,
וממך נשמע היום פרק נוסף בקורות עירנו.

ודוד בן-ישי קם והשתחוה לפני אברהם ואמר:
אמנם כן – הייתי בחברון ואף נמשחתי בה למלך,
ופרט לציון וירושלים –
אין עוד עיר בממלכתי אשר כה חשוכה היתה לי –
אבל האמנם לא קרה דבר במאות הרבות שעברו
מזמן שאבינו יעקב-ישראל ירד מחברון למצרים
עד בואי למקום הזה?

לשמע דברים אלה קם ממקומו הכרוז,
אותו "מתמיד" משיבת חברון שמת על קדוש השם,
הרים ספר שהחזיק בידיו,
פנה בנימוס רב אל אברהם, ראש האספה, ואמר:
ברשותכם אבותי ומורי – אכן ראוי ונכון הדבר
שנשמע מדברי תורת משה ומדברי הנביאים על חברון זו,
והיו לנו דבריהם לגשר שעליו נעבר את נהר הזמן,
אשר זרם מימי אבינו יעקב ועד לבואו לחברון
של דוד בן-ישי מלך ישראל, משיח ה'.

וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהֶם אֵלָיו:

וּבָכָן, קָרָא נָא לְפָנֵינוּ וְגַם הַסֵּבֶר לָנוּ
קֶשֶׁר הַדְּבָרִים וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַזְּמָנִים,
וּלְךָ יָאֵה לְהַסְבִּיר, כִּי יָפֶה וּמְסֻדֶּרֶת וּבִהְיָרָה
הָרְאִיָּה עַל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר כָּבֵר עָבְרוּ וְקָרוּ
מִרְאִית הַחוּזָה הַצּוֹפָה מִרְאִית אַחֲרִית.

עֲנֵה הַכְּרוֹז:

אָכֵן, בְּרָצוֹן אֶעֱשֶׂה כַּדְּבָרֶיךָ, וְהַמְּשִׁיךְ:
שְׁמַעְנוּ אֶתְמוֹל כִּי־צַד יָרַד אֲבִינוּ יַעֲקֹב
אָנוּס עַל־פִּי הַדְּבוּר מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְמִצְרַיִם,
וּמִחֲבָרוֹן יֵצֵא הוּא וְכָל בֵּיתוֹ – כְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ –
לָקִים מֶה שְׁנֵאֲמַר לְאֲבִינוּ אֲבֹרָהֶם בְּבֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים.
חֶשֶׁךְ אֶפְלָה וּגְלוֹת מָרָה יָרְדוּ עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל.
בְּרַכַּת ה' לְאֲבֹרָהֶם, לִיצְחָק וּלְיַעֲקֹב
לְהַרְבוֹת אֶת זֶרְעָם כְּחוֹל הַיָּם וּכְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב
הַתְּחִילָה לְהִתְנַשֵּׁם בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם –
וְתַחַת שְׁלוֹטֹן אֲכֹזְרֵי שָׁל עֹבְדֵי אֱלִילִים, זָהָב וְכֶסֶף, עֵץ וְאֶבֶן,
שָׁכַל מַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ לְתוֹעֵבָה בְּיִשְׂרָאֵל מֵאִזּוֹ וְעַד עַתָּה.
וְגַם עַל אֶרֶץ כְּנָעַן יָרַד הַחֶשֶׁךְ,
כִּי לֹא נִמְצְאוּ כֹה עוֹד עֹבְדֵי ה' וְקוֹרְאֵי שְׁמוֹ,
יֵצְאוּ הַצַּדִּיקִים מֵאוֹתָהּ אֶרֶץ, פָּנָה הַזֶּה וּפָנָה זֶה.
גַּם זֶה הָיָה מַעֲצָת ה' הַטּוֹבָה עַל יִשְׂרָאֵל,
כִּדִּי שִׁיְהֵא מָלֵא עוֹנוֹן הָאֲמוּרִי וְהַכְּנַעֲנִי, וְתֵאבֹד זְכוּתָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן,
עַד אֲשֶׁר תִּהְיֶה רְאוּיָה לְיִשְׂרָאֵל, עִם ה' וּמִקְבְּלֵי תוֹרָתוֹ יִתְבָּרֵךְ.
וּבְזֶמַן הַקְּבוֹעַ פָּקַד ה' אֶת עַמּוֹ
וַיִּשְׁלַח לָהֶם אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְאֶת מְרִים אֲחוֹתָם,
וַיֵּצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִכּוֹר הַבְּרוֹז לְמִצְרַיִם בְּיַד רָמָה,
כִּי ה' עָשָׂה לָהֶם אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאֶרֶץ,
דָּם וְאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֵשֶׂן –
וּבִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבַּר בְּדֶרֶךְ לְאֶרֶץ כְּנָעַן,

שֶׁלַח מֹשֶׁה בֶּן-עֲמֶרֶם רַבִּם וּמִלֶּכֶם מִרְגָּלִים לַפְּנִיָּהֶם
לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ, אִישׁ אֶחָד לְכָל אֶחָד מִשְׁבֹּטֵי יִשְׂרָאֵל
כָּל אֶחָד מֵהֶם - נָשִׂיא בִּשְׁבֵטוֹ.

וּלְשֹׁבֵט יְהוּדָה נִבְחַר כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה,
וּלְשֹׁבֵט אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן-נוּן, אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמוֹ יְהוֹשֻׁעַ -
רַק שְׁנֵי אֱלֹהִים הָיוּ צָדִיקִים בֵּין שְׁנַיִם עָשָׂר הַמְּרַגְלִים,
וְהַשָּׂאֵר - הָעֵדָה הָרָעָה - הִסִּיתוּ וְהוֹצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ.
וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה:

"וַיַּעֲלוּ בִגְבֹב וַיָּבֹא עַד חִבְרוֹן...

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשַׁכָּל וַיַּכְרֹתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאַשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד,
וַיִּשְׁאַהוּ בַּמוֹט בַּשָּׁנִים וּמִן הָרִמְנִים וּמִן הַתְּאֲנִים".

מִי הוּא הַיַּחֲדִיד אֲשֶׁר בָּא עַד חִבְרוֹן?

זֹאת הַגִּידוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ, שֶׁהָיָה זֶה כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה לַמֶּסֶה יְהוּדָה.
וּלְשָׁם מָה בָּא לְחִבְרוֹן?

כְּדִי לְהַתְּפִלֵּל עַל קִבְרֵי הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים,
שֶׁלֹּא יִכָּשֶׁל בַּעֲצַת הַמְּרַגְלִים -

וּבִדְאִי תַּפְלֹתוֹ בָּאָה לַפְּנֵי ה' בְּגִלְלָכֶם - אֲבָרְהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב אֲבוֹתַי,
וְהוּא נִצַּל מִן הָעֲבָרָה וְזָכָה לְגִמּוּל טוֹב.

כִּי עוֹד כָּתוּב שָׁם:

"וַעֲבָדִי כָלֵב, עָקַב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי,

וַהֲבִיאתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה, וְזָרְעוּ יוֹרְשֶׁנָּה".

וְדִבֵּר ה' קֶם וְנִהְיָה בַּשָּׁעַת כַּבוֹשׁ הָאָרֶץ וְחִלַּקְתָּה לְשִׁבְטִים, כִּנָּאָמַר:

"וַיֵּגְשׁוּ בְנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה הַקָּנֹז,

אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים

עַל אֲדוֹתַי וְעַל אֲדוֹתֶיךָ בְּקֹדֶשׁ בְּרִנֵּעַ -

בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה אֲנֹכִי בְּשֶׁלַח מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֹתִי

מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ,

וְאָשַׁב אוֹתוֹ דִּבֵּר כֹּאֲשֶׁר עִם לִבִּי...

וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:

אִם לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַכָה רַגְלִיךָ בָּהּ,

לך תהיה לנחלה ולבניך עד עולם,
 כי מלאת אחרי ה' אלהי...
 ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה
 עודני היום חזק כאשר ביום שלח אותי משה,
 כלחי אז וכלחי עתה, למלחמה ולצאת ולבוא.
 ועתה תנה לי את ההר הזה...
 ויברכהו יהושע ויתן את חברון לכלב בן יפנה לנחלה."

וגם עיר מקלט עשו את חברון עוד בימי יהושע, ככתוב:
 "ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכם בהר אפרים,
 ואת קרית ארבע היא חברון בהר יהודה".

באו ימי השופטים בדורות שאחרי יהושע והזקנים
 עד אשר הגיע הזמן לקיים את מצות ה' הכתובה בתורה -
 "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו" - - -
 ועתה ידבר נא אדוננו דוד מלך ישראל!

אמר דוד:

ברצון אני לוקח חבל בשיחה נאה זאת
 אחרי דבריו של אבינו יעקב,
 כי רואה אני במעשי האב הקדמון סימן לבנו המאחר:
 כשם שהוא לא חי בחברון אלא מקצת ימיו, כך גם אני כן -
 וכשם שהביאה לו חברון זו שלנו שעות יגון ושעות אשר -
 כן גם ארע לי, כפי שתשמעו עוד - - -
 לא בן-חברון אנכי, אלא בבית-לחם אשר ביהודה נולדתי -
 ואבי הוא ישי הידוע בשם ישי בית הלחמי.
 אבל חברון, שהיא מדרום לעיר מולדתי וירושלים לצפונה,
 הן הן שני מרכזי חיי, וחברון קדמה לירושלים בזמן -
 כי אחרי מות שאול מלך ישראל ידעתי שהגיעה שעתי למלך,
 שעל בן משח אותי שמואל החוזה בשמן המשחה
 בבית אבי בקרב אחי, ואני עודני נער.

אז התפללתי אל ה' ושאלתי:
 "האעלה באחת ערי יהודה?"
 ויאמר ה' אלי: "עלה!", ושוב שאלתי:
 "אנה אעלה?", והיתה תשובתו:
 "חברונה!" —

ובכן עליתי לחברון עם ביתי ואנשי הנאמנים, ושכנו בערי חברון,
 שבע שנים וחצי השנה מלכתי בחברון —
 אך על יהודה בלבד מלכתי,
 כי שאר שבטי ישראל נטו אחרי איש-בשת בן-שאול,
 ואבנר בן-נר היה שר צבאו ותומך בו.
 צדיק היה אבנר בן-נר וגבור מלחמה,
 ומה רבה היתה שמחתי כאשר בא אלי לחברון
 והבטיח להעביר אלי את כל ישראל.
 ולא לבדו בא אלא עם קבוצה גדולה
 של עשרים איש מזקני ישראל ובנימין,
 ונכרים דברי אמת, כי אמת דברו אתי.
 אהה, מה השבתה שמחתי, ומה רבו יסורי לבי,
 כאשר נפל אבנר בחרב יואב בן-צרויה אשר נקם נקמת דם אחיו
 ויכה את אבנר בשער חברון — וימת.
 לא ידעתי לאן אשא את חרפתי, ואיך אטהר את שמי —
 הלא הוא בא בצל קורתי והיה אורחי,
 ואני נפרדתי ממנו בטוב ובשלום — — —

ודוד הוריד את ראשו על ברכיו וכסה פניו בשתי ידיו.
 וכלם שותקים מתוך הרהורים של צער ובושה
 על מה שספר עתה דוד בן-ישי — — —

התעורר דוד והמשיך:
 עד יום מותי לא התנחמתי על כף,
 שאבנר הצדיק נרצח בעיר מלכותי —

אך הבטחתו של אבנר להסב אלי את כל ישראל –
נתקיימה אחרי מותו,
כי באו אלי מכל שבטי ישראל והמליכוני עליהם.
מאותה שעה לא יכלתי עוד לשבת בחברון,
כי חברון עיר של שבט אחד היא, של שבט יהודה,
ואיך ימלך מלך על ישראל והוא יושב בתוך שבטו?
על כן עליתי לירושלים,
עיר שלא נתחלקה לשבטים, והיא של כל ישראל,
וגם המלך אשר ימלך בה יהיה מלכם של כל שבטי ישראל –
הם כלם עבדיו והוא מלך על כלם.

אך בזה לא תמו עניני חברון בחיי –
ועוד פעם אחת יצאה עלי רעה רבה מעירנו זו.
היה זה אחרי שנים רבות, כמעט לעת זקנתי,
כאשר היו לי כבר בנים גדולים, אשר רבו בנייהם על המלוכה –
זו היתה פרשת אבשלום בני.
אהבתי את אבשלום, אבל לא לו היתה המלוכה אחרי;
כי אם לשלמה בני –
ולא רצה אבשלום להשלים עם זאת.
ויהי היום, ואמר לי אבשלום:
"אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון".
שמחתי שבדעתו לקים את נדרו לה' –
כי מפרסמת היתה חברון בשל טוב הכבשים אשר גדלו בסביבתה,
במרעה הטוב והשמן על צלעות ההרים שבסביבתה.
והוא הלך לחברון, ואמו מאתים איש מירושלים,
קרואים והולכים לתמם, ולא ידעו כל דבר;
והסיסמה היתה בכל ישראל:
"כשמעכם את קול השופר ואמרתם: מלך אבשלום בחברון".
לא אספר כל אשר קרה אחרי זה –
איך ברחתי מירושלים וסבלתי צרות ועלבונות רבים,
עד אשר נצחנו את כל המורדים.

האם שמחתי בדכוי המרד?
 שמח הייתי אלו חזר אלי אבשלום לבקש מאתי סליחה ומחילה,
 אבל לא כך היה:
 אבשלום נהרג במלחמה, ולא ראיתי עוד בחיים.
 וזאת היתה המכה הגדולה אשר הכיתי מידי חברון.

כאן קם הכרוז ואמר:

אך לא כן נסים את הערב הזה.
 אחרי חברון באה ירושלים – ובמקום אבשלום מלך שלמה,
 אשר זכה לבנות בהר המזבחה את בית המקדש –
 שיבנה שוב במהרה בימינו, אמן!

דברים אלה של הכרוז נחמו את דוד ואת הנאספים,
 והקהל האזין בהתפעלות קדושה לשירת דוד אשר שר:
 "קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך,
 כהניך ילבשו צדק וחסידך ירגו,
 בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך".

הלילה החמישי

ובלילה החמישי שוב פנו החברים אל ה"מתמיד" שהיה להם לכרוז
 וצפו לשמע ממנו דברים המקשרים בין הזמנים הרחוקים,
 מימי דוד אשר דבר בלילה הרביעי ועד דובר הלילה החמישי –
 הוא רבי בנימין בן-יונה מטודלה – התיר הגדול.

אמר הכרוז:

צר לי לדבר הערב ולגורם לכם צער,
 אך אין מזה מנוס, והאמת לא תגנה, גם אם מרה היא,
 ובלבד שלא תעדר מלבנו התקנה לאחרית טובה,
 כזו שאנו וכל בני ישראל מקוים לה בשנים אלה.
 אמש שמענו דברי דוד בן-ישי משיח ה',
 ואף כי מערבים היו קורותיו בחברון משמחה ותוגה –

הָרִי שְׁנוֹת מַלְכוּתוֹ תְּקוּפַת זֶהָר הֵן בְּעֵינֵינוּ,
וְלֹנְאֵי שְׁנוֹכָה אָנוּ לְרֹאוֹת כְּמוֹתֵן.
אֲבָל מַלְכוּתוֹ לֹא עֲמִידָה לְעַד – וְכַאֲשֶׁר חָטְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
קִיָּם ה' אֶת אֲשֶׁר אָמַר לָהֶם בַּתּוֹרָה וּבְפִי נְבִיאֵי הָאֱמֶת –
וּבְרֹאשׁם יִרְמְיָה הִכְהֵן מַעֲנִיתוֹת.
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִחְרַב וְיִשְׂרָאֵל הוֹבֵאוּ לְגָלוּת בְּבֶל כְּשִׁבּוּיֵי חֶרֶב.
מִי פִלַּל שְׂכָכָה יִקְרָה לָנוּ, וְעַל זֶה קוֹנֵן יִרְמְיָהוּ:
"לֹא הָאֱמִינוּ מַלְכֵי אֶרֶץ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל
כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם".
כֵּאֵן, בְּפָנֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁמֻנְחָתָם כְּבוֹד בַּמַּעֲרָת הַמְּכַפֶּלֶה בְּחִבְרוֹן,
אֲזִכִּיר אֶת מִסֹּרֶת חֲכָמֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָּה,
שִׁירְמִיָּהוּ הַנְּבִיא בֹא לְכָאן, לְחִבְרוֹן, בַּחֲשֶׁכֶת לַיִל הַחֲרָפָן,
לְהִתְפַּלֵּל עַל קִבְרֵי הָאֲבוֹת וּלְבַקֵּשׁ
שִׁישְׁפְּכוּ תַחֲנוּנָתָם לִפְנֵי אֲדוֹן כָּל –
לְמַעַן יִרְחַם וְיַחֲסוּס עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיַצִּילָם מִכְּלִיוֹן.

מַה יִּפְהַ תֵּאָר לָנוּ זֹאת הַחֶכֶם רַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּלִיר בְּאַחַת מִקִּינוּתָיו:
"אֲזַ בְּהִלֵּךְ יִרְמְיָהוּ עַל קִבְרֵי אֲבוֹת
וְנָם: – עֲצָמוֹת חִבִּיבוֹת, מַה אַתָּן שׁוֹכְבוֹת?
בְּנִיכֶם גָּלוּ וּבְתִיָּהֶם חֲרִיבוֹת,
וְאַיֶּה זְכוֹת אֲבוֹת בְּאֶרֶץ תְּלָאוּבוֹת?"

וְאֲמַנָּם רַחֵם הַשֵּׁם הַטּוֹב וְאָמַר לָכֶם אֲזַ:
"שׁוּבוּ תַמִּימִים לְמִנוּחַתְכֶם,
מִלֵּא אֲמֵלֵא כָּל מִשְׁאֲלוֹתֵיכֶם –
שְׁלַחְתִּי בְּבִלָּה לְמַעַנְכֶם
הִנְנִי מְשׁוּבֵב גָּלוּת בְּנִיכֶם".

וְאַחֲרֵי שִׁבְעִים שָׁנָה, כְּדִבְרֵי יִרְמְיָהוּ בְּנִבְאוֹתָו,
חָזְרוּ רַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶצָם וְהִתְיַשְּׁבוּ בָּהּ,
וְגַם בְּחִבְרוֹן נִסְדָּה שׁוֹב קֹהֵלֶת יְהוּדִים מִשְׁבֵּי הַגּוֹלָה.

גָּדוֹל הָיָה כְּבוֹדָהּ שֶׁל חֶבְרוֹן בְּיָמֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי,
 אֲשֶׁר נִבְנָה אוֹ עַל יְדֵי כָּל בְּנֵי הָעָם,
 וּבְרֹאשׁוֹם נִחְמָיָה בֶן-חַכְלִיָּה וְעֹזְרָא הַסּוֹפֵר –
 וְלֹא בְגִלָּל חֶבְרוֹן עֲצָמָה,
 אֲלֵא בְגִלָּל קִבְרֵי הָאֲבוֹת נֶתַן הַכְּבוֹד הַזֶּה.
 וּבְכָל יוֹם יוֹם בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר –
 בִּשְׁעַת הַהֲקָנוֹת לְהַקְרִיב קָרְבַּן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר –
 שָׁאֲלוּ אֶת הַצּוֹפֶה אִם אוֹר הַיּוֹם זָרַח גַּם עַל חֶבְרוֹן,
 כִּי רָצוּ חֲכָמֵינוּ שִׁזְכוֹת הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים תִּזְכָּר יוֹם יוֹם עִם הַקָּרְבָּן.

אֲבָל גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי לֹא עָמַד לְעַד,
 וּבִרְבוֹת הַחֹטָא וְהָאֲשָׁמָה הִתְחִילָה גְלוֹת אֶרְכָּה וּמָרָה.
 עִם יִשְׂרָאֵל נִתְפָּזַר בְּאֶרְצוֹת רַבּוֹת וּרְחוֹקוֹת
 וְרַק מַעֲטִים נִשְׁאָרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 מִי יִמְנָה אֶת כָּל הָאֶרְצוֹת וְחֻלְקֵי תִבְלִי, אֲשֶׁר בְּנֵי עַמּוּנוֹ נִגְדְּדוּ שָׁמָּה –
 וּבְכָל זֹאת מַעֲוֹלָם לֹא שָׁכְחוּ אֶת אֶרֶצָם, וּמִמּוֹרָח וּמִמַּעֲרִב,
 מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם כָּוְנוּ אֶת פְּנֵיהֶם אֵלֶיהָ בִּשְׁעַת תְּפִלָּתָם.
 וְלֹא בְּמַחֲשָׁבָה בְּלִבָּד שָׁמְרוּ עַל הַקֶּשֶׁר עִם הָאֶרֶץ,
 אֲלֵא גַם נָסוּ לִבְקֹר בָּהּ וּלְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים
 וּלְפַקֵּד אֶת שְׂרִידֵי הַמְּקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים,
 כִּי אֵף בְּחֶרְבָנָם – אֱהוּבִים וְקְדוֹשִׁים הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם – – –

הִרְשׁוּ נָא לִי לְדַלֵּג עַל מְרַחְבֵי הַזְּמַן –
 וְתִנּוּ רִשּׁוֹת הַדְּבוּר לְאַחַד הַמִּיחָד בְּחִבְרָתָנוּ –
 רַבִּי בְּנִימִין בֶּן-יוֹנָה מִהַעִיר טוֹדֵלָה
 אֲשֶׁר עַל נֶהַר אֲבָרוֹ בְּגִלְלִי נִכְרָה שֶׁבִּסְפָּרָד,
 הַתִּיר הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר פָּקַד אֶת אֶרְצָנוּ וְאֶת עִירָנוּ
 לִפְנֵי יוֹתֵר מִשְׁמוֹנָה מֵאוֹת שָׁנָה.

וְלִזֶּה הַסְּכִימוּ כָּלֶם, וְאַחֲרֵי שֶׁהִחֲוִה קִידָה לְרֹאשֵׁי הָאֲסָפָה,
 אָמַר רַבִּי בְּנִימִין כֵּךְ:

הרבה פעמים שאלתי את עצמי,
אחרי שחזרתי ממסעי בן שמונה השנים,
מה הביא אותי לצאת לדרך, לעבר ארצות ימים,
לכלות הרבה מכספי ורכושי על הוצאות הדרך
ולהביא עצמי בסכנות רבות וגדולות.
בעצמי אין אני יודע תשובה ברורה לשאלה זו,
כי דחף אותי איזה כח פנימי – ויצאתי לדרך.
ובכל זאת נדמה לי ששתים היו הסבות העקריות:
אהבת עמי – ישראל, ואהבת ארצי – ארץ ישראל.
ואני לא הייתי היחידי שאהבה זו נגעה ללבו.
אני עודני ילד והתפשטו בארץ ספרד שירים
של חכם גדול ומשורר אלהי, רבי יהודה בן-שמואל הלוי,
אוהב ה', אוהב התורה ואוהב את ארץ ישראל.
מאבלי ציון היה רבי יהודה הלוי, וכה דברו בשיר:
"ציון, הלא תשאלי לשלום אסירך
דורשי שלומך והם יתר עדרך" –

ועוד: "מי יתנני משוטט
במקומות אשר נגלו אלהים לחונף וצריך..."

וגם את חברון הוא מזכיר:
"אפל לאפי עלי ארצך,
וארצה אבניך מאד ואחונן את עפרך,
אף כי בעמדי עלי קברות אבותי
ואשתומם עלי חברון, מבחר קברך..."
דברים אלה היו על שפתי כלנו –
ויצאתי לבקש את עמי ואת ארצי.

אחרי שש שנים הגעתי לארץ ישראל ובקרתי בחברון.
בארץ שלטו אז נוצרים שבאו מאירופה,
יסדו ממלכה גדולה ובנו מבצרים רבים,
אבל תושבי הארץ האמתיים היו מבני ישמעאל,

וְהֵם אֲשֶׁר שָׁמְרוּ מֵאוֹת שָׁנִים עַל מַעֲרַת הַמְּכַפֶּלָה,
וְאֵף בְּנוֹ עָלֶיהָ בֵּית תְּפִלָּתָם לְכָבוֹד אֲבִינוֹ אֲבָרָהֶם,
שָׁאֲלוּ גַם הֵם מִתִּיחָסִים.
יִשְׁמַעֲאֵלִים אֱלֹה שׁוֹנְאִים הָיוּ אֶת הַנוֹצְרִים,
וְלֹא הָרְאוּ לָהֶם אֶת פָּנִים מַעֲרַת הַמְּכַפֶּלָה,
כִּי אִם כַּמָּה מַצְבוֹת קִבְרִים אֲשֶׁר הֵם עֲצָמָם הִכִּינוּ שָׁם.
אֲבָל כֹּאֲשֶׁר בָּא יְהוּדִי וְנָתַן לְשׁוֹעֵר אֶת שְׁכָרוֹ הַמָּלֵא –
הָיוּ מְכַנְּסִים אוֹתוֹ פְּנִימָה, דֶּרֶךְ שֶׁעַר שֶׁל בְּרוֹל בְּצִדֵּי הַבִּנְיָן,
הַעוֹמֵד שָׁם מִימֵי אֲבוֹתֵינוּ.

גַּם אֲנִי נִכְנָסְתִּי דֶּרֶךְ שֶׁעַר זֶה, יִרְדֹּתִי בְּמַדְרָגוֹת רַבּוֹת וְגַר דּוֹלֵק בְּיָדִי.
בָּאתִי לַמַּעֲרָה אַחַת – וְאֵין בָּהּ דָּבָר,
וְלַמַּעֲרָה שֵׁנִיָּה – וְאֵין בָּהּ דָּבָר,
עַד אֲשֶׁר בָּאתִי לַמַּעֲרָה שְׁלִישִׁית,
וְהִנֵּה שָׁם שֵׁשֶׁה קִבְרִים –
שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרָהֶם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב הַנִּמְצָאִים אִתָּנוּ כָּאֵן,
וְשֶׁל הָאֲמֵהוֹת שָׂרָה, רַבֵּקָה וְלֵאָה –
וְהַשְׁמוֹת חֲקוֹקִים בְּאֶבֶן עַל הַקִּבְרוֹת.
בְּכָל יוֹם וּבְכָל לַיְלָה הָיוּ מְדַלִּיקִים שָׁם עֲשָׂשִׁית לְכָבוֹד הָאֲבוֹת
כִּדְ רָאִיתִי בַּפָּנִים – וְשִׁמְחָתִי בְּחֻלְקִי
שִׁנְכִיתִי לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ זֶה.
וּבִקְרִבַת מָקוֹם הָרְאוּ עוֹד אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל אֲבִינוֹ אֲבָרָהֶם –
וְהוּא בִקְצֵה שְׂדֵה הַמְּכַפֶּלָה.
אֵף לֹא הָיִיתִי בְּטוֹחַ בָּזֶה,
כִּי בְּאַחַת הַנִּבְעוֹת הַקְּרוֹבוֹת מֵרָאִים מַעֲזָן עַל שֵׁם שָׂרָה אֲמֵנוּ,
וְאָמְרוּ שֶׁמַּעֲזָן זֶה הִיָּה מְקוֹה טְהָרָה לָהּ.
וְגַם הָרְאוּ לִי אֶת קִבְרוֹ שֶׁל אֲבִנָּר בֶּן-נֹר,
שֶׁר צָבֵא יִשְׂרָאֵל בִּימֵי דָּוִד מֶלֶכְנוּ, אֲשֶׁר עָלָיו שִׁמְעֵנוּ אֲמֵשׁ,
אֵף לֹא הִיָּה צִיּוֹן עַל קִבְרָה זֶה – וְהָיָה יוֹדֵעַ אֶת הָאֲמֵת.

רָאָה הַכְּרוֹז שְׁסִים רַבִּי בְּנִימִין אֶת סְפוּרוֹ וְהוֹסִיף מְשָׁלוֹ:
 רַבִּים רַבִּים בָּאוּ לָכָאן, בֵּין לִפְנֵי רַבִּי בְּנִימִין מִכְּבָּדוֹ וּבֵין אַחֲרָיו.
 כִּךְ בִּקֹּר בְּחֶבְרוֹן רַבִּי פִתְחִיָּה בֶן־רַבִּי יַעֲקֹב הַלֵּכֵן מִרְגֵּנְשְׁבוּרָג
 וְתֹאֵר יָפָה אֶת הַמַּעֲרָה וּקְבָרֶיהָ,
 וְאַחֲרָיו רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן־נִתְנָאֵל הַכֹּהֵן;
 וְאַחֲרָיו הַחוֹקֵר רַבִּי אֶשְׁתּוּרִי הַפְּרָחִי,
 אֲשֶׁר עָבַר אֶת הָאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחְבָּהּ בַּמֶּשֶׁךְ שֶׁבַע שָׁנִים,
 וְאַחֲרָיו רַבִּי מֹשֶׁה בְּסוּלָה,
 אֲשֶׁר מָצָא בְּחֶבְרוֹן לֹא יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂר מִשְׁפָּחוֹת יְהוּדִיּוֹת, וְעוֹד, וְעוֹד.
 בְּכָל מְאוֹת הַשָּׁנִים לֹא פָסַק הַיְשׁוּב הַיְּהוּדִי מִן הָאָרֶץ,
 וְגַם בְּחֶבְרוֹן הָיוּ מַעֲט יְהוּדִים בָּרַב הַזְּמַנִּים.
 אַבְל הָאָרֶץ הָיְתָה אַבְלָה
 וְהָיוּ רַק מַעֲט מִבְּנֵי עַמּוּנוֹ אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ וְאֲשֶׁר בָּאוּ לִפְקָדָהּ
 וְשָׁמְרוּ עַל הַנְּחֻלָּת שְׁלֹא תִכָּבֵּה, אֲלֵא תִשְׁמַר לְאַחֲרִית הַטּוֹבָה –
 אֲשֶׁר רִאשִׁיתָהּ נִשְׁמַע בְּלֵיל מָחָר, בְּרִצּוֹת הַשֶּׁם, אָמֵן.
 עֵתָה הֵגִיעַ שׁוּב תּוֹרוֹ שֶׁל נָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל וְהוּא שֶׁר לְצִלְיִי כְּנוֹרוֹ:
 "אֵתָה תִּקּוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן
 כִּי עַתָּה לְחַנְּנָה כִּי בָּא מוֹעֵד,
 כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבִנֶיהָ
 וְאֵת עַפְרָהּ יַחֲנֶנּוּ".

הַלֵּילָה הַשְּׁשִׁי

וּבַהֲתַכְּנֵס הַמַּסָּבָה בַּלֵּילָה הַשְּׁשִׁי
 נִעְצְרוּ בְּלִכְתָּם כָּל אֶחָד לְעֵבֶר מְקוֹמוֹ הַקְּבוּעַ
 וְהִבִּיטוּ לָכָאן וּלְכָאן בְּתַמִּיּהָ –
 הִפְנוּ עֵינֵיהֶם כָּל־פִּי הַתִּקְרָה וּלְכָל פִּנָּה, אֵךְ פֶּשֶׁר הַדָּבָר לֹא מָצְאוּ.
 מָה הָיָה זֶה שֶׁמֶשֶׁךְ אֶת תְּשׁוּמַת לִבָּם?
 בְּמָקוֹם הַדְּמָמָה אֲשֶׁר הַקְּבִילָה פָּנִיָּהּ כְּרָגִיל
 מָלְאוּ הַלֵּילָה קוֹלוֹת עַרְבִים שֶׁל שִׁירָה חֲרִישִׁית אֶת הָאוֹלָם.
 "גִּלָּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מִהֲרָה" –

נשמע מפנה אחת,

"והופע והנשא עלינו לעיני כל חי" -

באו צלילי תחנה מן התקרה,

"שתשוב ותרם עלינו ועל מקדשך" -

נשפכו דברי תפלה מזוית אחת רחוקה -

אך לאט לאט נדמו כל אלה,

ובמקומם הדהדו מכל עבר המלים:

"וקרב פוזרינו מבין הגוים

ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ" -

במנינה, שסבלה של תוחלת ממשכה

ואשרה של הגשמה המתקרבת נתמזגו בה...

ישבו כלם במעגל ונתנו למלים על מגינתן למלא את לבם -

עד אשר גם שירה זאת נדמה,

ועוד הם מהרהרים במה ששמעו,

ועיניהם תלויות בכרוז, ה"מתמיד" משיבת חברון,

שיגיד להם פשר הדברים.

ויאמר הכרוז:

בלילה הזה אנו נכנסים לתקופת דורנו אנו.

תקופה זאת שרשיה עמקים בעבר ורכים ביותר,

אבל היום אנו יודעים, כי מאותם שרשים צמח ועלה אילן קיומנו,

כרצון ה' המרחם על עמו.

איני יודע לומר אם מה ששמענו בכניסתנו שירת מלאכים היתה

או המית לבם של בני עמנו -

אבל ברור לנו שלפני כמאתים שנה

- קצת פחות או קצת יותר -

בא מפנה בגורל עמנו,

כי התחיל שמש הגאולה לעלות

ושלח לפניו קרני אורו שלפני זריחתו

ועזרר לבבות היחידים אשר ה' קורא -

אחד מעיר ושנים ממשפחה.

בְּחֶבְרוֹן עִיר הָאֲבוֹת אָנוּ וְכֵּן אָנוּ מְשֻׁחָחִים –
וְהִנֵּה, אִף עַל פִּי שְׁחִבְיָהּ הִיא בְּהָרִים וְלֹא עַל אִם הַדֶּרֶךְ הִיא שׁוֹכֶנֶת,
נִרְאָה בָּהּ וּבִקְרוֹת בְּנֵי עַמֵּנוּ בְּתוֹכָהּ
בְּבוֹאָהּ שֶׁל הַתַּפְשֻׁטוֹת הָאוֹר וּדְחִיקַת הַצִּלְלִים,
שֶׁהִיא סִימָן, אוֹת וּמוֹפֵת לְמֵאוֹת הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה.
אָבֵל לֹא אֶאְרִיךְ עֵתָהּ לְדַבֵּר, כִּי מִן הַדִּין שֶׁנִּבְקֶשׁ
מֵאֵת מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ חָכָם אֱלִיָּהוּ בִּכְ"ר סְלִימָן מִנִּי
לְסַפֵּר לָנוּ הָעֶרֶב עַל חַיֵּי בְּחֶבְרוֹן,
וְאוּלַי אֲמַשִּׁיד וְאֲשַׁלֵּם אֶת דְּבָרָיו אַחֲרֵי כֵן, בְּרִשּׁוֹתְכֶם.

כָּאן קָם מִמְּקוֹמוֹ הַחָכָם רַבִּי אֱלִיָּהוּ מִנִּי וְאָמַר:

כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים –

"הִנֵּה מֶה טוֹב וּמֶה נָעִים שֶׁבֶת אֲחִים גַּם יָחִיד" –

וְגַם עַל אֲסֻפְתָּנוּ זֹאת אֶפְשָׁר לִזְמֹר דְּבָרֵי הַמְשׁוֹרֵר, הַנִּמְצָא אֶתְּנוּ כָּאן,

כִּי פֹה אֵין אָנוּ מְרַגְּשִׁים אֶת הַפְּרוּד הָאֲמִלֵּל

בֵּין יְהוּדֵי אֲשֶׁכֶּנוּ וְיְהוּדֵי סִפְרֵד –

וְכֵן יָפָה וְכֵן יָאֵה לָנוּ כִּי כָלֵנוּ בְּנֵי אֲבֵרָהֶם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב.

אִמָּת וְיָצִיב, הִקְהֵלָה הַסִּפְרָדִית בְּחֶבְרוֹן עֲתִיקָה הִיא

– וְאַחֲרֵי שְׁאֲבוֹתֵינוּ קָנוּ בִּשְׁנַת ה' אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת (1540)

אֶת הַחֲצָר הַגְּדוֹלָה וְהַבְּצוּרָה מֵאֵת הָעֵדָה הַקְּרֹאִית –

עָבְרוּ יוֹתֵר מִמֵּאֲתַיִם שָׁנָה

לִפְנֵי שֶׁבָּאוּ אֲחֵינוּ מִבְּנֵי אֲשֶׁכֶּנוּ כְּדֵי לְהִתְיַשֵּׁב בִּיְצִינוּ.

"חֲצָר הַיְּהוּדִים" הִיְתָה מֵעֵין רַבַּע סְגוּר לָהֶם בְּלֶבֶד –

בְּתֵי אֶבֶן הַקִּיפּוֹ אֶת כָּל הַשֹּׁטַח וְשִׁמְשׁוּ לוֹ חֹמֶת מִגֵּן,

וּבִיְצִיָּהֶם הִשְׁתַּרַע שֹׁטַח פָּנוּי, רַחֲבַת הַחֲצָר,

אֲשֶׁר הִיְתָה הַמְּקוֹם לְכָל דְּבַר שֶׁבְּצֻבּוֹר –

לְשִׁמְחוֹת וְחִלְלֵלָהּ לְאָבֵל – לְהַכְשֵׁרֶת כְּלֵי הַבַּיִת לְפִסֵּחַ

וּלְפִגְשׁוֹת בֵּין יְדִידִים וּבֵין יָרִיבִים.

מוֹנִיגִים הָיִינוּ בְּתוֹךְ הַחֲצָר בְּפָנֵי צֶר וְאוֹיֵב,

וּמְלַכְּדִים הָיִינוּ בְּחַיֵּי הִקְהֵלָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וּבִקְיוֹם מִצְוֹתֶיהָ.

אֲנִי שְׁחִייתִי יוֹתֵר מִמַּחְצִית שְׁנוֹתַי בַּחֲצֵר הַיְּהוּדִים שְׁבַח־בְּרוֹן
יָכוֹל אֲנִי לְדַבֵּר כְּאִלוֹ נולַדְתִּי בְּעִיר –
אֵךְ לֹא כֵן הוּא: בְּבִגְדֵי שָׁעַל נָהַר חֲדָקֵל נולַדְתִּי,
שֵׁם לְמִדְתִּי תוֹרַת הַנִּגְלָה וְהַנִּסְתֵּר, שֵׁם לְקַחְתִּי אִשָּׁה וַיִּסְדַּתִּי בֵּית
וְשֵׁם יָכוֹל הָיִיתִי לְהַשְׁלִים אֶת יָמַי וְשְׁנוֹתַי –
אֲלֹא שְׂרָצִיתִי לַעֲלוֹת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל – וְעָלִיתִי.
לָמָּה רָצִיתִי וּמָה הִבִּיאֲנִי לָכֵךְ?
גַּם אֲנִי לֹא אֲדַע אִיךָ הִתְנַבְּרְתִּי עַל עַצְמִי,
עַל הַהֶרְגֵל, עַל הַפֶּחַד שְׁלִי וְשֶׁל רַעֲיָתִי הַנְּאֻמָּנָה,
אֵךְ – עָלִיתִי, וּמַעֲוֹלָם לֹא הִצְטַעַרְתִּי עַל כֵּךְ.

וְאֲנִי בְּבוֹאִי לְחִבְרוֹן מִצְאָתִי בָּה
כְּמֵאֲתִים וְחֲמִשִּׁים נֶפֶשׁ מֵאַחֲנֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהֵם חַיִּים עַל הַחֻלְקָה, עַל הַכֶּסֶף שְׁכוּלָל יְהוּדֵי סִפְרֵד שְׁבִירוּשָׁלַיִם
שָׁלַח לָהֶם בְּעֵין רָעָה וּבְצַמְצוּם.
כִּבְּן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיִיתִי בְּבוֹאִי
וְרֵאִיתִי כָאֵן כֵּר נֶרְחָב,
בְּקָעָה שֶׁהִנִּיחוּ לִי אֲבוֹתַי לְהִתְגַּדֵּר בָּה.
וְאַל נָא תַחֲשְׁבוּ לִי זֹאת לְרָעָה אִם אֻמָּנָה קִצַּת מִמַּעֲשֵׂי:
הִרְחַבְתִּי אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת, יִסְדַּתִּי יְשִׁיבָה חֲדָשָׁה –
הִבֵּאתִי אֲבָרְכִים מִצִּיֹּנִים מִן הַגּוּלָּה לְחִבְרוֹן,
רִכְשֵׁתִי סִפְרֵיָה גְדוּלָּה לְצָרְכֵי הַלּוּמִדִּים,
נֶאֱלָתִי אֲדָמוֹת רַבּוֹת בְּסָבִיבַת חִבְרוֹן מִיַּד הַיִּשְׁמַעְעָלִים
וּמִסָּרְתִּי אוֹתָן לַיָּד הַהֶקְדֵּשׁ –
שִׁחַרְרְתִּי אֶת קְהָלְתָנוּ מִגִּבְאֵי הַכוּלָּל בִּירוּשָׁלַיִם,
כִּי שָׁלַחְנוּ לְתַפּוּצוֹת שָׁךְ "רִים מְשֻׁלָּנוּ, אֲשֶׁר הִבְטִיחוּ אֶת קִיּוּמָנוּ –
וְלְאוֹרְחִים הָרַבִּים אֲשֶׁר הִחֲלוּ לְזֹרֵם לְחִבְרוֹן
הִכְנוּ בֵּית שְׁקָרְאָנוּהוּ "אֶהֱל אֲבָרְהָם",
כִּי הִלְכְנוּ בְּעֻקְבוֹתָיו שֶׁל אֲבִינוּ אֲבָרְהָם,
אֲשֶׁר אֶהְיוּ הֵיךָ פְתוּחַ לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם,
וּמִמֶּנּוּ לְמַדְנוּ שֶׁגְדוּלָּה הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים יוֹתֵר מִקְבֵּלַת פְּנֵי הַשְׂכִּינָה.

והיתה ברכת השם יתברך במעשי ידי אלה
 וברכות הימים גדל מספר בני קהלתנו עד לאֶלֶף.
 כדי שלא תזוח עלי דעתי ולא יגבה לבי
 עשיתי לי חותמת ועליה חקוקות המלים:
 "אליהו מני, משרת קהלה הקדושה חברון,
 לשם יחוד קדשא בריך הוא".

ויחיד אתנו הספרדים
 נתברכו, תהלה לאל, גם בני הקהלה האשכנזית -
 ביחוד מזמן בואם של חסידי חב"ד לפי מצות רבם -
 וחיינו יחד בשלום ובשלחה כל הימים.
 ועכשו נבקש נא את חברנו הצעיר אשר דבר לפני,
 להובילנו הלאה בדרך העולה - - -
 אין הוא דומה לחסידי חב"ד שבנימי,
 אך אהבת התורה שבפנים מכרזת עליו בחוץ
 ובנדאי יהיו דבריו לרצון לנו.

כך סים רבי אליהו מני וישב במקומו,
 בהביטו בחבה ובצפיה על העלם, הכרוז,
 ה"מתמיד" משיבת חברון.

וכך אמר הכרוז:

אנא, אבות קדושים, מורי ורבותי, שימו לב,
 שרבנו אליהו מני מסר לנו על גדול קהלתו פי חמשה מונים.
 וכי סבורים אתם שרק הספרדים יסדו ישיבות,
 ואלו בני אשכנז לא חשקה נפשם בתורה גם הם?
 וכי סבורים אתם שרק מבגדד עלו ארצה,
 ומשאר ארצות הגולה לא רצו לעלות?
 לא כן הדבר, ואם תאבו להצטרף אלי -
 בסוף המאה השביעית של האלף הששי לבריאת העולם -
 תמצאו בכל פנות ארצנו ישוב יהודי גדל והולך.

ולא רק ירושלים, יפו, צפת וטבריה נתמלאו אכלוסין,
 אלא נבנו גם ערים חדשות שלא היו קיימות לעולמים –
 ומי יסד אותן ומי בנה אותן?
 אנחנו, עולי כל ארצות תבל, בנינו אותן,
 את תל-אביב ליד יפו ואת רחובות, את הדרה ואת זכרון-יעקב,
 את עפולה ואת גדרה – וכן רבות רבות אחרות.
 ומאין באו אחינו בני ישראל אשר גרו בישובים אלה?
 ממזרח וממערב, מצפון ומדרום –
 יש שבָּרְחוּ מרדיפות השונאים, ויש שבָּרְחוּ ממועקת הגולה –
 לבנות את ארץ אבותינו, לבנות ולהבנות בה.
 שנה אחת באו אחדים, שנה אחרת עשרות ומאות –
 ושוב שנה באו אלף – וארץ הצבי גדלה עם רבוי בניה בתוכה,
 וקבלה אותם באהבה
 כאם המקבלת בשמחה את בנה החוזר אליה
 ופותחת לפניו כל אוצרות ביתה – – –
 פעמי הגואל נשמעו מתקרבם ובאים !

רחש עבר בנאספים, בשמעם דברים אלה,
 והכרוז הודקף ונשם עמקות:
 אהה, מורי ואהובי, עוד לא הגיעה אז השעה,
 ונתקיים בנו בימינו מה שמספר נחמיה בן חכליה
 על שונאי ישראל בימיו, סנבלט החרני וטוביה העבד העמוני:
 "וירע להם רעה גדולה
 אשר בא אדם לבקש טובה לבני ישראל" –
 וענני שנאתם של שכנינו הישמעאלים נתקבצו מעל לראשנו.
 אני עליתי מארץ ליטא עם חברים רבים משיבת סלובודקה,
 ללמד כאן תורה מפי מורינו מאורינו.
 אני עוד זכיתי ליצק מים על ידיו של רבי נתן צבי,
 הסבא מסלובודקה, ולראות ארחותיו הקדושים,
 שמעתי עוד תורה מפי רבנו משה מרדכי,
 אשר בא מקצה ארצות המערב לעמד בראש ישיבתנו –

ופתאם ירד על ראשנו הרעם – שנאת האויבים עברה כל גבול
ועשרות תלמידי הישיבה ועשרות בעלי משפחה ובני ביתם
נהרגו על קדוש שם שמים, וגם אני בתוכם.

דבריו עשו רשם רב ואחדים מן הנאספים קמו בבקהלה,
כאלו רצו להגן על חברם הצעיר, אך הוא המשיך:

נפלאים דרכי ההשנאה העליונה –

לא בדרך קצרה ומהירה אנו צועדים למטרה,
אלא לאט, ואף ביסורים אנו לומדים להיות שוב לעם ה'.

וברגע שהשבתי את נשמתי למרום

ידעתי שאני רק חליה בשרשרת,

אכן קטנה בבנין אדיר –

וגם אם אפל אני ואחרים יחד אתי –

הבנין קום יקום.

והפעם שרו כלם, עם דוד מלך ישראל:

"אך קרוב ליראוי ישעו

לשכן כבוד בארצנו.

חסד ואמת נפגשו,

צדק ושלוש נשקו".

הלילה השביעי

בא והגיע הלילה השביעי – הוא ליל שבת קדש.

עוד הדהדו בחללו של האולם קולות השיר,

שבהם הקבילו בחברון את בואה של שבת המלכה:

"לקראת שבת לכו וגלכה

כי היא מקור הברכה"

נשמע מכאן;

"התנערי, מעפר קומי –

לבשי בגדי תפארתך, עמי" –

באו צלילים מפנה אחרת.
האור הרגיל באולם בשעת המפגשים הקודמים
היה לו בערב זה גון מיוחד,
על ידי אלפי נרות דולקים,
אשר עמדו זוגות וזוגות לאורך הקירות סביב -
או, שמה לא מן הנרות הדולקים באו והרו של ערב זה
כי אם מפני שקרן עור פני כל הבאים
מקדשת השבת, אשר מלאה לבם ונפשם.

בערב זה בלטה קבוצה אחת,
אשר עד כה כמעט שלא שמו אליה לב,
הלא הם בני גוש עציון, מיסדי כפר עציון,
משואות יצחק, עין צורים ורכבים.
לבושם היה לבוש שבת, צח ומבהיק -
אך ארשת פניהם היתה רצינית, מסגרת.
מראהם השווה משמשם של הרי חברון,
ידיהם השריריות והחזקות -
העידו עליהם כי עובדי אדמה הם -
ולא היו עובדי אדמה מלבדם באספה זו.
וגם זה הבדיל בינם לבין שאר הנאספים,
שלא אחד יצג את הגוש, אלא רבים באו ועמדו יחד,
להראות שגם בשעתם נתקבצו מארצות רבות -
אבל כאן בהרי חברון נפגשו ונתלכדו
והחיו את האדמה שבה דרכו רגלי האבות,
וחיו יחד חיי מופת כמצות אברהם, אהבו של ה',
את בניו ואת ביתו אחריו:
"ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

התבונן בהם בחבה אברהם, ראשון האבות, ואמר:
ברוכים אתם לה', בני יקרים.
האתם תמשיכו ותובילו אותנו עד היום הזה?

הַכֶּרֶת פְּנִיכֶם עֹנָה בְּכֶם כִּי בְנֵי חַיִּל אַתֶּם –
אֵךְ הִגִּידוּ נָא לָנוּ, מִי אַתֶּם, מִנֵּן בְּאַתֶּם,
וּמָה חֲלָקְכֶם בְּעִירְנוּ חֶבְרוֹן?

צַעַד מִתּוֹךְ הַקְּבוּצָה הַחֶבֶר שְׁלוֹם וְאָמַר:
אֲדוֹנֵינוּ אֲבִרָהֶם, נָשִׂיא אֱלֹהִים,
אֵכֵן לֹא בְּחֶבְרוֹן הָעִיר חִיֵּינוּ,
וְאֵךְ לֹא זָכִינוּ לְהִקְבֵּר בָּהּ לְמִנוּחַת עוֹלָמִים –
אַחֲרֵי שֶׁהִשְׁיֵגְתֵנוּ יַד הָאוֹיֵב הָאֲכֹזֵרִי,
אֲבָל מִי שֶׁשָּׁנַר אוֹתֵנוּ לְחִבּוּרָה קְדוֹשָׁה זֹאת
הוּא אֶל דְּעוֹת ה', הוּא יוֹדֵעַ וְעֵד,
שֶׁאִמְנָם קִשְׁרֵנוּ גּוֹרְלֵנוּ עִם חֶבְרוֹן, עִיר אֲבוֹתֵינוּ,
בְּחַיִּים וּבְמֹת.
אֲרַבֵּעַ קְבוּצוֹת אֲנַחְנוּ –
יְהוּדִים, מְבֵנֵי בְנִיכֶם – מְפֹלְטִין וּמִצְ'כִּיָּה, מִהֶנְגְרִיָּה וּמִסְלֹבְקִיָּה –
מִ"בְּנֵי עֲקִיבָא" בְּאַרְצֵנוּ, גְּבוּרֵי בִירְיָה בְּגָלִיל,
וּבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סֶתֶם –
וּבְמִשְׁךְ שָׁנִים מַעֲטוֹת עָלֵינוּ לְהָרִים אֵלֶּה
שֶׁמִּצְפּוֹנָה שֶׁל חֶבְרוֹן, מַעֲבֵר לַעֲמֶק בִּרְכָה,
וַיִּסְדְּנוּ אֶת כָּפֶר עֲצִיּוֹן וְאֶת מִשְׁוֹאוֹת יִצְחָק,
אֶת עֵין צוּרִים וְאֶת רִבְדִּים.
בְּנֵינוּ בָתִּים, סִקְלֵנוּ שְׂדוֹת מֶאֱבֵן,
בְּנֵינוּ מִדְּרָגוֹת לְמִטָּעִים
וְהִקְמֵנוּ בָתֵּי תַפְלָה וּבָתֵּי אוֹרְחִים לְמִבְקָשֵׁי מְנוּחָה וְנַפֵּשׁ.

כָּאֵן הִפְסִיקוּ אֶת שְׁלוֹם רַבִּי בְּנִימִין מִטּוֹדֵלָה וְרַבִּי גִרְשׁוֹן מִקִּיטוֹב וְשָׁאֵלוּ:
וְכִי רָצוֹנוֹךְ לֹאמַר שֶׁאַתֶּם בַּעֲצֻמְכֶם עֲשִׂיתֶם כָּל זֹאת,
בְּעֵצֶם יְדֵיכֶם סִקְלֵתֶם שְׂדוֹת וַחֲפָרְתֶּם בִּרְכוֹת,
בְּמוֹ יְדֵיכֶם נִטְעַתֶם עֲצֵי פָרִי וְעֲצֵי יֵעַר,
הֲאִמְנָם? מִי שָׁמַע שֶׁיְהוּדִים יַעֲשׂוּ כִּזֹּאת?

לִשְׁמַע שְׁאֵלָה—תְּמִיּהָ וְאֵת הַדִּקְקָה שְׁלוֹם וְהַשִּׁיב בְּנֶאֱוֹן:

אָמֵנָם כֵּן, מוֹרֵי וְרִבּוּתִי, בְּעֶצֶם יְדִינוּ עֲבָדֵנוּ,

גַּם אֲנַחְנוּ גַּם נָשִׁינוּ, גַּם יְלָדֵינוּ —

וְהָרִי זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר לְמַעַנּוּ בָּאנוּ לְאַרְצֵנוּ —

לְחֹדֶשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם וּלְחֹדֶשׁ יָמֵי אֶרְצֵנוּ כְּקֶדֶם,

כְּפִי שְׂכָתוֹב בְּתוֹרָתֵנוּ:

"וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם..."

וּמִתּוֹךְ הִרְהוּר הוֹסִיף בְּשֶׁקֶט:

וְאֵין זֶה הַדָּבָר הַיְחִיד שֶׁלְּמַדְנוּ לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ זֶה

אַחֲרֵי מֵאוֹת שָׁנִים — — —

כָּאֵן קָם יִצְחָק, הָאֵב שֶׁהָיָה עוֹבֵד אֱדֻמָּה, זוֹרֵעַ וְקוֹצֵר, וְשָׁאֵל:

וּמָה הָיָה פְּרִי עֲמַלְכֶם הַקָּשָׁה?

הָאֵם נִתְּנָה אֲדָמַת חֶבְרוֹן הַסִּלְעִית אֶת יְבוּלָהּ?

הֲלֹא נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ בְּיוֹם גִּלּוֹת בְּנֵינוּ מֵעֲלֶיהָ?

עָנָה הַחֶבֶר בֶּן־צִיּוֹן, אֵפִי הוּא מִבְּנֵי כֶּפֶר עֲצִיּוֹן:

אָמַת וַיֵּצִיב — וְעַד שׁוּבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּדוֹרֵנוּ אָנוּ

נִתְקִימוּ דְבָרֵי הַקִּלְלָה שֶׁבְּתוֹרָה:

"וְהִשְׁמוּתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ"

וְגַם נִתְקִים בָּהּ מָה שֶׁנֶּאֱמַר אַחֲרֵי זֶה —

"וְשִׁמְמוּ עָלֶיהָ אוֹיְבֵיכֶם הַיוֹשְׁבִים בָּהּ" —

כִּי אָרֶץ אֲבוֹתֵינוּ לֹא נִעְנְתָה לְאֲדוֹנִים זָרִים,

שׁוֹמְמָה הָיְתָה בְּעֹזְבָנוּ אוֹתָהּ,

וּבְשׁוֹמְמוֹתֶיהָ נִשְׁאַרָה וַחֲכָתָה לָנוּ, לְבִנְיָה, שֶׁנָּשׁוּב וְנִגְאָלָנָה.

וְכֹאֲשֶׁר בָּאנוּ, כֹּאֲשֶׁר יִבְשְׁנוּ אֶת בְּצוּתֶיהָ,

כֹּאֲשֶׁר חֲרַשְׁנוּ אֶת שְׂדוֹתֶיהָ וּזְרַעְנוּ אֶת זֶרְעֵנוּ —

כֹּאֲשֶׁר הִרְגִּישָׁה הָאֲדָמָה אֶת צַעֲדֵי בְנִיה —

וְנִבְקָעָה בְּפָנֶי לַהֲבֵי מַחֲרָשְׁתָּנוּ,

קָמָה לְתַחֲיָה וּשְׁלָמָה לָנוּ גְּמוּל טוֹב עַל עֲמַלְנוּ...

עֲתָה קָם יַעֲקֹב, בַּחֲרִיר הָאֲבוֹת, וְשָׁאַל:
תָּמִיד אַתָּה מְדַבֵּר, אַתָּה וְחֻבְרָךְ, בְּלִשׁוֹן רַבִּים.
וְכִי כֹה רַבִּים אַתֶּם עֲתָה?
וְאֲנִי בַּעֲזוֹבִי אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן – בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ בְּלִבְד יִרְדֹּתִי?

וְשָׁלוֹם הָשִׁיב:

רַבִּים אֲנַחְנוּ לַעֲמֵת מַה שֶּׁהִיָּה,
וּמֵאַרְצוֹת רַבּוֹת בָּאוּ וְעָלוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְלֹא הִשְׁאִירוּ אַחֲרֵיהֶם לֹא בֶן וְלֹא בַת,
אֲבָל עַד יָמֵינוּ יֵשְׁבוּ רַבִּים רַבִּים בְּאַרְצוֹת נֶכֶד בְּגוֹלָה,
כִּי לֹא שָׁמְעוּ פַּעַמִּי הַנֶּאֱלָה, וְלֹא רָצוּ לַעֲלוֹת.

הַשְּׁאֵלָה הַבָּאָה נִשְׁאֵלָה מִפִּי דָּוִד בֶּן-יִשִׁי:
וּמָה הִיָּה בְּסוֹפָכְכֶם? מַדּוּעַ אֵין פְּנִיכֶם טוֹבִים
וְצֶלֶל שֶׁל תּוֹנָה מֵאַפִּיל עַל שְׁמַחְתְּכֶם?

הַפַּעַם עָנָה שְׁמוּאֵל וְאָמַר:

כִּבְר רִמּוֹ שְׁלוֹם חֻבְרִי, שְׁלַמְדֵנוּ עוֹד דָּבָר,
אֲשֶׁר דּוֹרוֹת רַבִּים שֶׁל אַחֲנֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ –
וְהוּא מַה שֶּׁשָּׁר דָּוִד מִלִּכְנֹנוּ:

"בְּרוּךְ ה' צוּרִי, הַמְלַמֵּד יָדִי לְקָרֵב – אֲצַבְּעוֹתַי לְמַלְחָמָה".

פָּנֵי דָּוִד קָרְנוּ:

ה' עִמָּכֶם, גְּבוּרֵי הַחֵיל!

הֲלֹא גִלּוֹתֶם אֶת חֲרַפַּת הַדּוֹרוֹת מֵעַמָּנוּ! סִפְרוּ נָא!

אָמַר שְׁמוּאֵל:

לֹא חִפְצָנוּ לְהִלָּחֵם; וְלֹא בָּאנוּ לִפְנֹעַ בְּאִישׁ,
אֲבָל מִשְׁנַדֵּל מִסִּפְרֵנוּ, וְהָאֶרֶץ קִבְּלָה אוֹתָנוּ בְּגִיל וּבְתוֹדָה,
קָמוּ עָלֵינוּ מִיּוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ לְכִלּוֹתָנוּ וּלְגַרְשָׁנוּ
כִּי לֹא בִּהְרִי חֻבְרוֹן בְּלִבְד בָּאנוּ – בְּנֵי דוֹרֵנוּ – לְהִתְיַשֵּׁב,

אֵלָא גַם בְּגִלִּיל וּבְעַמֶּק יִזְרְעָאל,
 בְּשׁוּמְרוֹן וּבְשָׁרוֹן – בְּצִפּוֹן וּבְדָרוֹם.
 לֹא שְׂדוֹת וּכְרָמִים בְּלִבָּד טַפְחָנוּ,
 כִּי אִם כְּפָרִים וּמוֹשָׁבִים, קְבוּצִים וְעָרִים בָּנִינוּ,
 סָלְלָנוּ כְּבִישִׁים בִּיבֶשֶׁה וְהִתְקֵנוּ גְמָלִים לְאֻנוֹת עוֹבְרוֹת יָמִים...
 אָנוּ בְּגוֹשׁ עֲצִיּוֹן יֹשְׁבֵנוּ עַל אִם הַדֶּרֶךְ לִירוּשָׁלַיִם,
 וְכֹאשֶׁר הַחֲלִיט הָאוֹיֵב לִפְנֵעַ בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ,
 אֲשֶׁר בָּהּ יַעֲמֵד שׁוֹב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל תֵּלוֹ,
 הִיָּה עָלֵינוּ תַחֲלָה לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ –
 וְאָנוּ לֹא נִכְנַעְנוּ, כִּי יָדַעְנוּ שְׁלִמְחַת יוֹם כְּנוּעָתָנוּ
 יִצְעָדוּ אֵלֵינוּ לִחוּמֵי הָאוֹיֵב לִירוּשָׁלַיִם בְּאֵין מַפְרִיעַ.
 וְאִזּוּ... בָּאוּ זְמָנִים קָשִׁים לְכָלָנוּ.
 אֶת רֹב הַנָּשִׁים וְאֶת הַיְלָדִים שִׁלַּחְנוּ לִירוּשָׁלַיִם,
 וְאִנַּחְנוּ נִשְׁאַרְנוּ.

חֲדָשִׁים הִחֲזַקְנוּ מֵעַמֵּד, שְׁמַרְנוּ יוֹם וּלְיָלָה
 עַל כָּל גְּבֻעָה וְעַל כָּל עֵץ –
 אֵךְ מִסְפָּרְנוּ יָרַד וּכְחוֹתֵינוּ אָזְלוּ.
 תִּגְבֶּרֶת לֹא הִנֵּיעָה אֵלֵינוּ.
 וְכֵךְ, בָּא הַיּוֹם בּוֹ גָּבַר הָאוֹיֵב –
 וְנִפְלָנוּ, נָפַל הַגּוֹשׁ, בָּא הַקֶּץ לְכָל אֲשֶׁר בָּנִינוּ –
 וְרַק אַתֶּם, שׁוֹכְנֵי מַעֲרַת הַמְּכַפֶּלָה,
 נִשְׁאַרְתֶּם שׁוֹמְרִים עַל חִבְרוֹן וְעַל הַדֶּרֶךְ לִירוּשָׁלַיִם.
 וּמָה שֶׁקָּרָה אַחֲרַי כֵּן – אֵין אָנוּ יוֹדְעִים –

כָּלֵם הוֹרִידוּ אֶת רִאשֵׁיהֶם
 נִשְׁתַּתַּק הַסִּפּוֹר, וְאִישׁ לֹא שָׁאֵל עוֹד שְׁאֵלָה...

אֵךְ פֶּתָאם נִשְׁמָעוּ קוֹלוֹת מִבְּחוּץ,
 קוֹלוֹת שֶׁל הַמּוֹן מִתְקָרֵב מִתּוֹךְ שִׁירָה וְרִקּוּדִים.
 וְהִנֵּה הֵם בְּשַׁעְרֵי הָאוֹלָם הַנִּפְתָּחִים בְּפָנֵיהֶם –
 עֲשָׂרוֹת בַּחוּרִים שְׁלוּבֵי זְרוּעַ,

ויד האחד על כתף חברו
 הם נכנסים פנימה ברקוד נלהב.
 עד מהרה מלא המעגל את כל האולם
 ושירה אדירה בפיהם:
 "יבנה המקדש, יבנה המקדש, עיר ציון תמלא".
 ללא לאות, בכח נעורים הם רוקדים ושירים בכל עז,
 וכל הנאספים משתהים למראה עיניהם –
 ויותר מכלם אנשי גוש עציון,
 אשר התרגשות גדולה נצטירה בפניהם.
 הם הביטו והסתכלו, ספגו אל תוכם את דמיות הרוקדים,
 וכל אחד מבני הגוש כאלו מחפש במעגל המסתובב
 רק אחד או שנים –
 אלא שהתנועה מהירה מדי – והרשמים מתערבים ללא הרף!

וכאשר נחו הרוקדים ועמדו –
 עלתה קריאה גדולה:
 הרי בגינו הם, הבנים שנצלו מן המות
 והם חזרו לגוש עציון והקימוהו מחרבנו!

המלים יצאו מפיהם – ושני הדורות של גוש עציון נפגשו.
 האבות חבקו את בניהם –
 הבנים בכו על צווארי אבותיהם –
 עוד אלה עומדים, שקועים באשרם,
 והתרגשות אחזה בכל הנוכחים האחרים,
 אשר חזו במראה המפלא הזה.
 הנידו נא לנו פשר הדבר! – קראו –
 מי לכם הבחורים האלה,
 שככה אתם מחזיקים אותם בזרועותיכם?

לאט לאט חזר הסדר – זוגות, זוגות
 לשבו אבות ובנים זה עם זה,

עד אשר קם אחד הבחורים ואמר:
הלא תבינו כי בנים אנחנו
לדור הראשון של בני גוש עציון -
ואלה אבותינו אשר מסרו נפשם
על קדשת השם, העם והארץ.
וכיצד באתם אתם לכאן -
אחרי שנבר האויב?

והשיב הבחור:

דברים גדולים נתרששו מאז נפילת הגוש,
והוא נשאר בידי האויב עד אשר נגדל אנחנו,
בני הגוש, שאותנו הוציאו ממנו לפני נפילתו.
תשע עשרה שנה היה הגוש חרב
ורגל של יהודי לא דרכה על הרי חברון
ואיש מבני עמנו לא התפלל על קברי האבות.
אך בראשית השנה העשרים לנפילת הגוש
עשה לנו ה' תשועה גדולה:
כל הארץ נתן בידנו -
ירושלים ומקום בית מקדשנו
עם ישראל מושל בהם.
וגם חברון והריה סביב -
חזרו לבני אברהם, יצחק ויעקב.
ואנחנו, בני כפר עציון, משואות ועין צורים
ביום הכבוש באנו לכאן ואמרנו -
מה שהתחילו אבותינו - אנו נשלים,
מה שהחריבו האויבים - אנו נבנה!
ובעזרת השם השוכן בציון
קם הדבר ונהיה - - -
ועדן לא נשלמה המלאכה -
ואנו מצפים יום ליום לבואו של הנואל.

עֲתָה נִתְּהוּהָ מַעֲגָל כְּפוּל שֶׁל הָאֲבוֹת וְהַבָּנִים,
וְהֵם שָׂרוּ:

"דָּוִד, מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, חַי, חַי וְנֶקֱמָם
דָּוִד, מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, חַי, חַי וְנֶקֱמָם."

הָרִים דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת יָדוֹ וְאָמַר:
הֲלֹא שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַיּוֹם!

שָׁקְטוּ הָרוּחוֹת וְשָׂרוּ כָּלֶם יַחַד:
"מְזֻמּוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת -
טוֹב לַהֲדוּת לֵה'
וּלְזִמּוֹר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ,
לְהַגִּיד בְּבִקְרַח חֲסִדְךָ
וְאֲמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת".

סָלָה

שבעה לילות בחברון

1. ליד מגמתו העיקרית של הסיפור – ליצור היכרות ויחס נפשי לעיר חברון – קיימת מגמה חינוכית שניה: להעמיד את הנער הקורא על מסילת ההיסטוריה של עם ישראל העולה בתקופתנו אל פסגתה היעודה – גאולת העם והארץ.
מגמה זו היא שגרמה ליצירת המסגרת, לפתיחת הסיפור ולסיומו, כי הקטע הקודם לפגישה הראשונה במוצאי שבת – הפגישה "המייסדת" או "המסדרת" – מדבר על הציפיה למאורעות גדולים, והמפגש בין שני הדורות של בני גוש-עציון בלילה האחרון, הוא ליל שבת קודש, מגלה תמונת הניצחון של שיבת ציון וגאולת הארץ.
2. למגמה זו משועבדים שני הלילות האחרונים, כי גם הסיפור של הלילה השישי בא להשמיע לנו ראשיתה של ההתפתחות: אחרי מאות שנות גלות, שבהן בודדים חיו בארץ ובודדים פקדוה, כמסופר בלילה החמישי, התחילה התכנסות קבועה של מספר גדל והולך, וגבנו קהילות מסודרות במקומות שהיו אז חרבים או דלים באוכלוסין, מעשה החצר בחברון, פעולותיו הברוכות של רבי אליהו מני ואח"כ של חסיד חב"ד, הם חידוש גדול בהשוואה לתקופות הקודמות, אף כי מוגבלות הן בהשוואה למה שבא אחריהן. אבל כך לימדנו חז"ל: "כך היא גאולתן של ישראל – בתחילה קמעא קמעא, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת" – ועל כן עלינו ועל הקורא להבין שקצב המאורעות גובר עם הזמן, וסוף המעשה של ליל שבת מחזק את דברי הפתיחה.
3. המקורות הם משני סוגים. שלושת פרקי הסיפור הראשונים בנויים על דברי התנ"ך בשילוב פרטים מתוך הפרשנות הקלסית. לגבי פרקים אלה של אברהם, יעקב ודוד אפשר איפוא לחזור אל המקרא ולהשלים בפרטים רבים. הימים האחרים מסופרים מתוך מקורות שאינם מצויים בידי כל אחד, אם כי רצוי היה להשתמש גם בהם. כאלה כן אלה ניתנים להמחזה, ויתכן שזו אפשרות נוחה לשנן את התוכן ולהחיותו, הן בשביל הממחזים, הן בשביל הצופים במחזה. בכל פעולה לימודית אגב קריאה רצוי שתהיה נגד עיני החניכים התלמידים מפת הארץ, על כל פנים של החלקים העיקריים הנזכרים.

שבעה לילות בחברון

עמוד

1	פתיחה - הצפייה הנדולה
2	הלילה הראשון - ההתכנסות
6	הלילה השני - ספורו של אברהם אבינו
10	הלילה השלישי - ספורו של יעקב אבינו
14	הלילה הרביעי - דוד מלך ישראל בחברון
20	הלילה החמישי - רבי בנימין מבקר בחברון
25	הלילה הששי - ינקרב פורנו
31	ליל שבת - מפגש הדורות

מתנחלי חברון

חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

חברון תבת דאר 25

ניה כ' אדר א' תש"ל

אור 1970

לכבוד

ראש ועדת השרים
לעניני ההתישבות חדשה
סגן ראש הממשלה
מר יגאל אלון

כבוד השר,

בפסח הקרוב ימלאו שנתיים להתישבות היהודית בחברון.
תקופה זו נוצלה מצדנו בהכנת משפחות רבות להתנחלות, בהכנת הבסיס הכלכלי של
הקריה, ביצירת קשר נפשי עמוק בין שכבות נרחבות של עם ישראל היושב בארץ
ובתפוצות לבין עיר האבות חברון.
לאחר כל זאת אנו חיים בתנאים שאין בהם כבוד לעם ישראל. בצפיפות, כאשר כמה
משפחות חיות בחדרים בודדים ללא שירותים ומים. עד עתה הבלגנו מתוך תקווה
שהבעיה תמצא את פתרונה בהקדם.
אך חייבים אנו לומר שנדהמנו לשמוע שעכובים תקציביים עשויים לפגוע בשלב
הראשון של בניית הקריה אשר אושר ע"י הממשלה. נדהמנו לשמוע שמתנגדי ההתישבות
היהודית בחברון משהמשים במסווה של חוסר תקציבים כדי לעכב הגשמת מטרה
לאומית ובטחונית עליונה שרוב בית ישראל מצפה לה בכליון עינים.
עמדנו בלחץ רב של גורמים ידידותיים אשר דרשו שנערוך שביחת דעב והפגנות
המוניחה לפני בניית הקריה, לאחר דיונים סוערים הוחלט שלא נוכל אנהנו
להביא את ממשלתנו למבוכה ואולי להחלשת מעמדה.
אך כמה זמן נוכל לעמוד בלחץ זה ובלחץ המשפחות הדורשות להתנחל?
כשמצבו הבטחוני של הר חברון הולך ומחמיר, כשתנועת התיירים הולכת ופוחתת
כשאחיזתנו באזור הולכת ונחלשת,
נודה מאד לכב' השר אם יואיל לקבל אותנו לראיון בזמן הקרוב
ביותר. בראיון זה אנו נמסור על הכנות מספר שהכיננו לקראת הקריה.

בכבוד רב והוקרה

מתנחלי חברון

נ. ב.

אנו מקצרים פה למכתב זה מסמך המעיד שאמנם נאספו כספים למען קריית חברון.

ראש הממשלה
שר הבטחון.

נשיא המדינה

SECRET

NOTES ON THE SUBJECT OF THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

ירושלים, ל' באדר א' תש"ל
8 במארס 1970

אלו מנחל לשכת שר האוצר

מאת: סגן מנחל לשכת ראש הממשלה

הנדון: מנכ"ל לקריית חבורן

במכתב מיום 26.2.1970 שנחקבל אצל ראש הממשלה
מתנחלי חבורן נאמר בין היתר "שהמנכ"ל אספה במשך שנה
כספים למען קריית חבורן". להוכחת דבריהם צרפו המתנחלים
את מכתב המנכ"ל המאוחרת בישראל מיום 29.10.68 שהעתק
מצורף בזה.

ראש הממשלה בקשה להביא הדבר לידיעת שר האוצר.

ב כ ר כ ה,

שמאל שילה

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

100-100000-100000

מתנחלי חברון

חידוש הישוב היהודי בעיר האבות

חברון, תבת דאר 25

לכבוד

ראש הממשלה

הגב' גולדה מאיר

ג.נ.

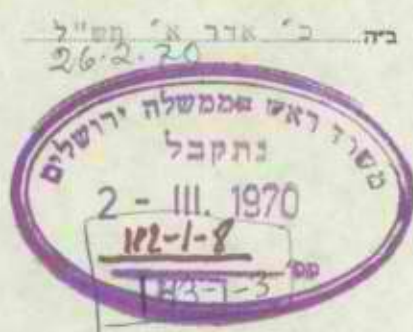
זה שנה אנו מבקשים להקבל לראיון על ידי כבוד
ראש הממשלה. עד עתה הדבר לא יצא למועל.

סוב ומועיל'היה שכב' ראש הממשלה תסמך מפנינו אנו על
קבוצתנו, על שאיפותיה, על תוכניותיה, במיוחד לאור
העובדות שאנו מציינים במכתבנו לסגן ראש הממשלה,
שהעתק ממנו מצורף כאן, עם מסמך המעיד שהמגבית
אספה במשך שנה בספים למען קרית חברון.

מאד נודה לכב' ראש הממשלה אם תואיל הפעם
להעתר לבקשתנו בהקדם.

בכבוד רב
וברכת בריאות, חוקף,
ואדיקות ימים ממקור הברכות
מזכירות מתנחלי חברון.

של מלי

STATIONARY ENGINE

5-11-34

FOR THE ENGINEER OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.
RECEIVED
MAY 11 1934
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.

5-11-34
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.

ה ע ת ק:

המגבית המאוחדת לישראל
קרן היסוד - קרן קיימת לישראל

תל-אביב - רח' צבי שפירא 11 - תבת דואר 4038 - סל 245111

ז' בחשוון תשכ"ט
29.10.1968
מס' 3017/ה

לכבוד
בנק א"י - בריטניה בע"מ
שד' רוטשילד 20
תל-אביב.

א.ג.,

הנדון: תרומתכם למגבית 1968

עם ההיערכות מחדש של המגבית המאוחדת בישראל לקראת ביצוע המשימות הלאומיות הנצברות
לפנינו, הננו פונים אליכם בבקשה להרים את תרומתכם למגבית 1968.

בראש משימותינו עומד איכלוס וישוב רמת הגולן, קרית חבורן, גוש עציון והספר.

היאחזויות נוספות ונקודות ישוב חדשות מחזקות את מעמדנו המדיני והבטחוני.

אנו בטוחים שפניתנו תמצא אצלכם אופן קשבת והיענותכם לא תאחר לבוא.

בכבוד רב,

שמעון בכר
מנהל המגבית המאוחדת בישראל.

1998

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999
1998-1999
1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

1998-1999

Handwritten mark at the top right corner.

התשלום למנהל
מנהל / מנהל
מנהל / מנהל

המגבית המאוחדת בישראל

קדו היסוד - קדו קימת לישראל

תל-אביב, רחוב צני שפירא 11 • תבת דואר 4038 • טלפון 245111

ז' בחשוון תשכ"ט
29/10/1968
סס' 3017/ה

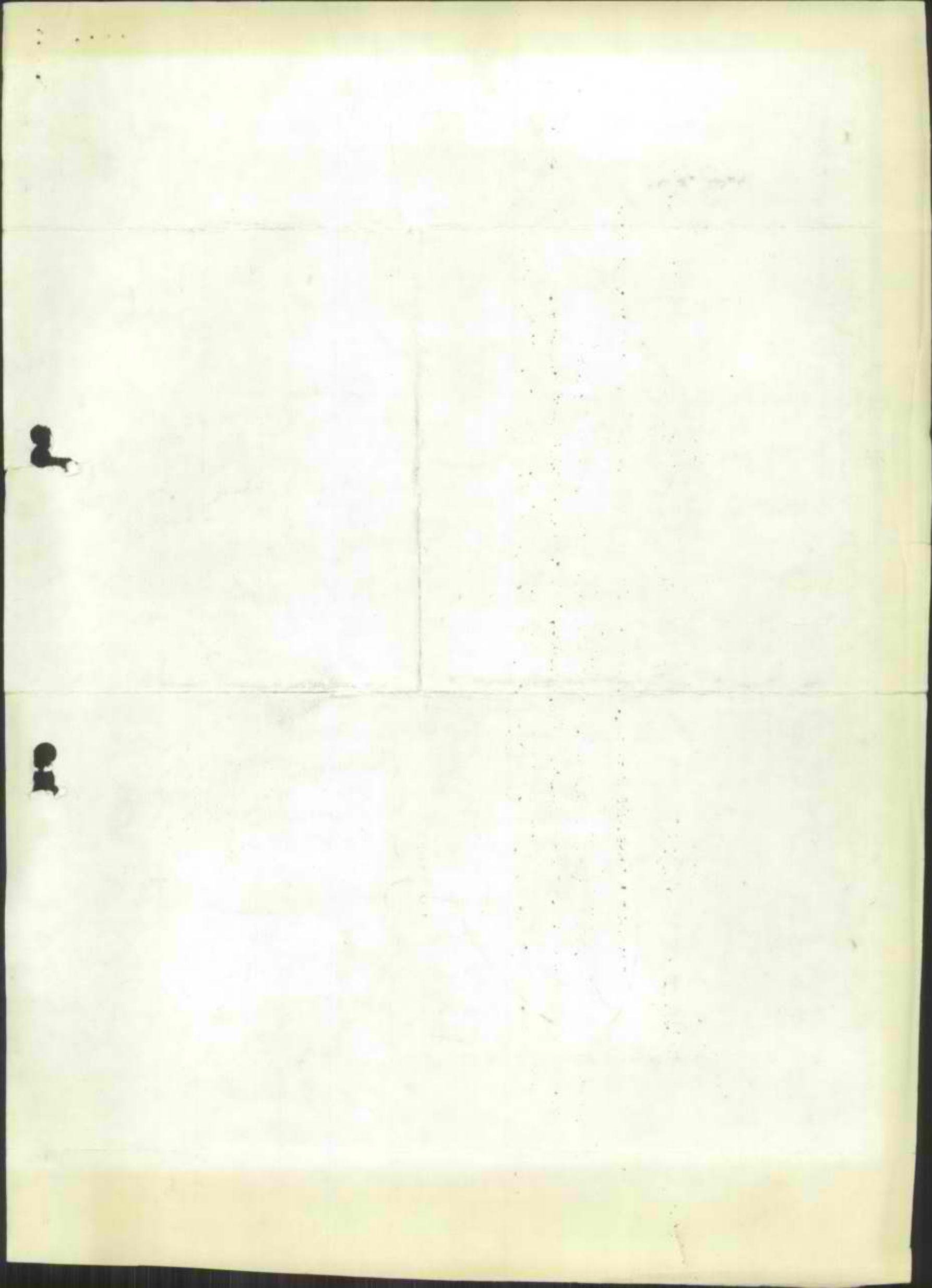
לכבוד
בנק א"י-כריסטיה בע"מ,
שר' רוטשילד 20
תל-אביב.
א.נ..

הנדון: תרומתכם למגבית 1968.

עם התייערות מחדש של המגבית המאוחדת בישראל למטרה ביצוע
המשימות האריות ה.צ.ה. הננו פונים אליכם בבקשה להרים
את התרומה למגבית 1968.
בראש משימותינו עומד איסוף וישוב רמה הגולן, קריה חדרון,
גוש עציון והספר.
היאחזיות נוספות ונקודות ישוב חדשות מחזקות את מעמדנו
המדיני והבטחוני.
אנו בטוחים שפנייתנו המצא אליכם אוזן קשבת והיענותכם לא
תאחר לבוא.

במבור רב,
שמעון מר
מנהל המגבית המאוחדת בישראל

כש/כג'

161-23

C 20/2
is not yet

11/1/4 1/2 '000

1121 1012

2.1

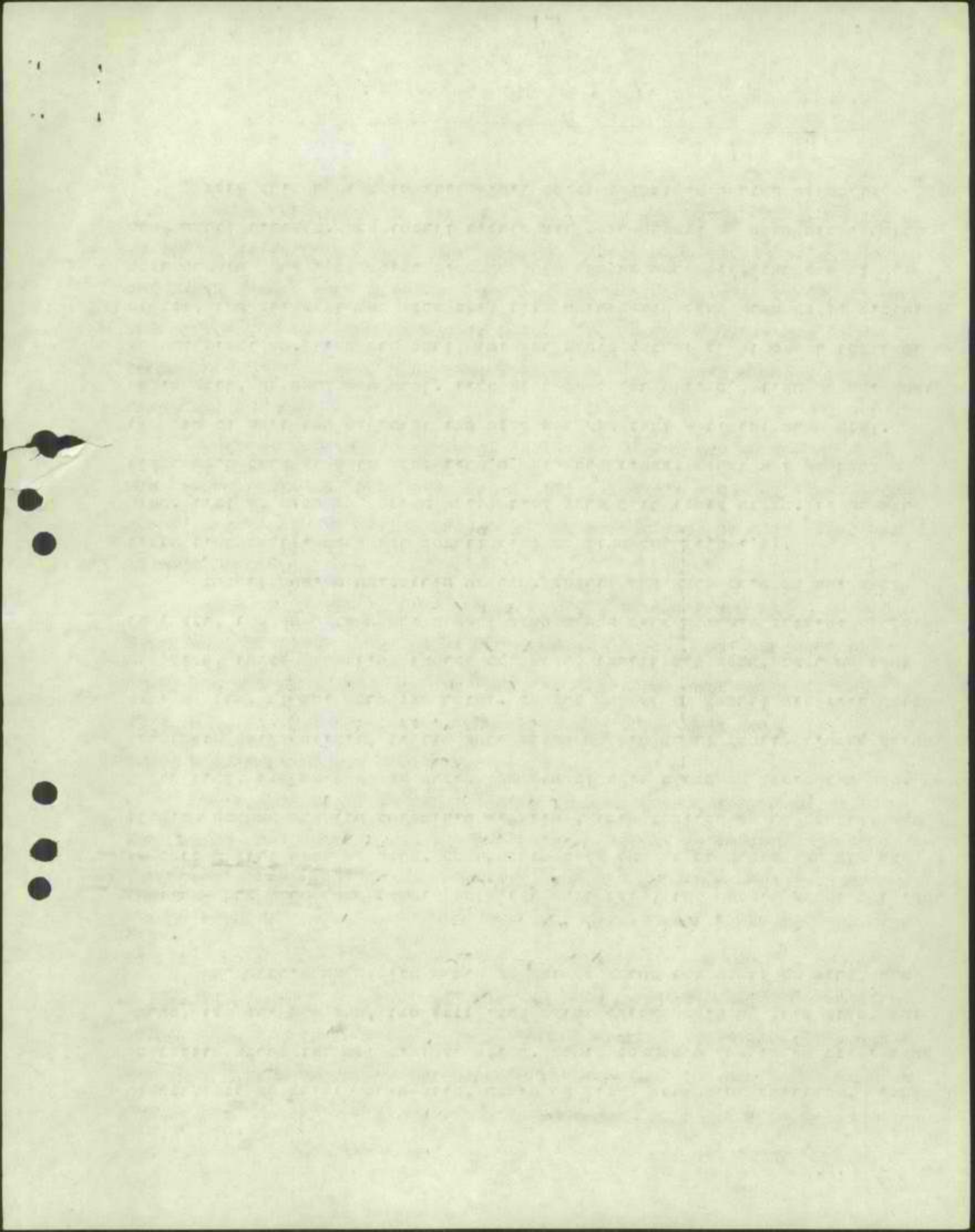
16-25

24.1.70

הקדמה ב.ג. לפרשנות של אברהם אביהם

שלוש ערים תפסו מקום גדול ויחיד במינו בהיסטוריה הקדומה של עמנו:
שכם, חברון וירושלם. שכם וחברון נזכרות עוד בספר הראשון של חמשת חומשי התורה;
בספר בראשית (פרק י"ב) מסופר כי לאחר שתרח לקח את אברם בנו, ואת לוט בן הרן,
בן-בנו, ואת שרי כלתו אשת אברם בנו, ויצא מאור-כשדים ללכת ארצה כנען, ויבואו
עד חרן וישבו שם. וימת תרח בחרן, ואז אמר אלהים לאברם: לך לך מארצך וממולדתך
ומבית אביך, אל הארץ אשר אראן. וילך אברם כאשר דבר אליו ה', ויקח את שרי אשתו
ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושו ואת הנפש אשר עשה בחרן - ויבואו ארצה כנען.
ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם; וירא ה' אל אברם ויאמר: לזרעך אתן את הארץ א
הזאת. ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו; ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה. ויאהל אברם
ויבוא וישב באלוני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח לה' (י"ב-י"ג).
בחברון מתחילה ההיסטוריה העברית. בחברון כרת אברם ברית עם אחי אשכל
ואחי ענר, וסם קם הצבא העברי הראשון שעשה מלחמה בארבעה מלכים גדולים: כדרלעומר
מלך עילם, ותדעל מלך גוים, ואמרפל מלך שנער, ואריוך מלך אלסר, באשר הם לקחו
בשבי את לוט, בן אחי אברם ואת רכושו. כשאברם שמע על כך בחברון מיד גיים שמונה
עשר ושלוש מאות מחניכיו, וירדוף אחרי ארבעת המלכים עד דן בצפון, ויתנפל עליהם
בלילה ויכס, וגם השיב את כל הרכוש ואת לוט בן אחיו א וגם את הנשים ואת העם.
זו היתה המלחמה הראשונה בהיסטוריה היהודית, והיא גסתיימה לא רק בנצחון, אלא
גם בהוכחת גודל הנפש של אברם. כשמלך סדום ביקש לתת לו כל הרכוש אשר הוא לכד
והחזיר - סרב אברם לקחת לעצמו "מחוט ועד שרוך נעל", ורק האנשים שהלכו אתו יקחו
חלקם.

אחר הדברים האלה שינה אלהים את שמו של אברהם ושם אשתו: לא אברם, אלא
אברהם, ולא שרי אלא שרה, וגם לבנו יצחק העומד להולד הבטיח ה' ברית עולם, ואז
גם נצפו אברהם וכל בני ביתו על המילה. אלהים גם הבטיח להפרות את בנו ישמעאל
בן הגר, אבל את בריחו, ברית-עולם, הבטיח רק ליצחק בנו העומד להיוולד, ליצחק
בנה של שרה.

כשמתה שרה בחברון בת מאה עשרים ושבע שנים פנה אברהם לבני-חת שיתנו לו אחוזת קבר לקבור את מתו, ואחרי משא-ומתן ארוך ומעשי תרמית מצד אנשי-חת, שקל אברהם לעפרון החתי ארבע מאות שקל כסף בעד שדה עפרון אשר במכפלה, והמערה שיש בו וכל העץ שיש בשדה בכל גבולו מסביב - קם לאברהם לאחוזת קבר. וכשמת אברהם אחרי 48 שנים קברו אותו יצחק וישמעאל בניו "אל מערת המכפלה אשר קנה אברהם מאת בני חת".

השם שכם נזכר בתורה, כשיעקב, בן-בנו של אברהם, חזר עם משפחתו מפרך ארם, ומלאך שנאבק איתו בדרך שינה את שמו מיעקב לישראל; ויעקב בא לשכם (בראשית פרק ל"ג, 18) "ויקן את חלקת השדה אשר נטע שם אהלו - ויצב שם מזבח ויקרא לו: אל אלהי ישראל".

כשמת יעקב במצרים, לאחר שירד שמה לראות את בנו יוסף, השביע את בניו לקבור אותו אל אבותיו, "אל המערה אשר בשדה עפרון החתי, אשר שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו, שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה" (מ"ט, 31). וכן עשו יוסף ואחיו. מכאן ברור שרק שלושת אבות האומה היהודית, ושלוש האמהות נקברו במערת המכפלה.

אולם חשיבותה של חברון היא לא רק בתולדות האבות והאמהות של עמנו. לאחר ששאול, המלך הראשון בישראל, נפל על חרבו במלחמה עם הפלשתים, למען לא יפול בידי האויב, ודוד היה למלך במקומו, שאל דוד בה' לאמר: "האעלה באחת ערי יהודה? ויאמר ה' אליו: עלה! ויאמר דוד: אנה אעלה? ויאמר (ה') : חברונה. ויעל שם דוד, ויבואו אנשי יהודה וימשחו שם את דוד למלך על בית יהודה". (שמואל ב', 4). לבסוף, אחרי מות אכנר, שר צבאו של שאול, ויבואו כל שבטי ישראל אל דוד חברונה ויאמרו לאמר: הננו עצמך ובשרך אנחנו גם אתמול, גם שלשום, בהיות שאול מלך עלינו אתה הייתה מוציא ומביא את ישראל; ויאמר ה' לך: אתה תרעה את עמי א ישראל, ואתה תהיה לנגיד על ישראל. ויבואו כל זקני ישראל אל המלך חברונה, וי להם המלך דוד ברית בחברון לפני ה', וימשחו את דוד למלך על ישראל" (שמואל ב' 4).

ה', 1-3), ובחברון קמה איפוא המלכות הגדולה ביותר שהיתה לישראל עד היום הזה. העיר ירושלם, שנעשתה במשך הזמן, מזמן הימלכו של דוד, עד ימינו אלה, לא רק העיר היקרה והקדושה ביותר בא"י, אלא אחת הערים הנערצות ביותר בעולם כולו, לא נזכרה כלל בחמשת חומשי התורה, ועוד אחרי מלוך דוד, שכבש העיר ירושלם מחיבוסיים ועשה אותה לבירת הנצח של ישראל, ובנו, המלך שלמה, בנה בתוכה את בית המקדש - בא עם ישראל אחרי מות שלמה להמליך את בנו רחבעם לא בירושלם אלא בשכם. ומארבעים שנות מלכות דוד - שבע שנים ומחצה הוא מלך בחברון, אולם העיר שלא נזכרה כלל בתורה נעשתה על ידי גדול מלכי ישראל - לעיר הקדושה. אבל אין לשכוח: ראשיתו של גדול מלכי ישראל היתה בחברון, העיר שאליה בא העברי הראשון אלף וחמש מאות שנה לפני דוד המלך - ונעשה משנה עצום ונורא אם לא ניישב את חברון שכנתה וקודמתה של ירושלם, בישוב גדול והולך בזמן הקצר ביותר. ראויה חברון להיות אחותה של ירושלם.

ד. בן-גוריון

שדה בוקר, 24.1.70